

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Diplomová práce

Základní lidská práva v EU

Vypracovala: Bc. Eva Horecká
Vedoucí práce: JUDr. Rudolf Hrubý

České Budějovice 2015

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Eva HORECKÁ
Osobní číslo: E13691
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání
Název tématu: Základní lidská práva v EU
Zadávající katedra: Katedra práva

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem této diplomové práce je poukázat na vývoj ochrany lidských práv v rámci Evropské unie, analyzovat současný stav a provázanost v souvislosti na právní úpravu České republiky, včetně prosazování lidských práv pomocí soudních rozhodnutí.

Metodika:

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Literární rešerše.
3. Praktická část.
4. Zhodnocení a závěr.
5. Použitá literatura a zdroje.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **50 - 60 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

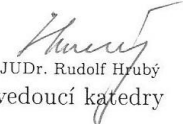
BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva.*
EU Annual Report on Human Rights and Democracy in the World in 2012.
HUBÁLKOVÁ, E. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika.*
Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
ŠIŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v EU.*
Všeobecná deklarace lidských práv.
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Články z periodik.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Rudolf Hrubý**
Katedra práva

Datum zadání diplomové práce: **3. ledna 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2015**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 10. března 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 17. dubna 2015

.....

Bc. Eva Horecká

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Rudolfovi Hrubému za odborné vedení a poskytnutí mnoha cenných rad a materiálů nutných ke zpracování této diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	4
2. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ	6
2.1. Rada pro lidská práva	6
2.2. Vysoký komisař pro lidská práva.....	7
2.3. Charta OSN	7
2.4. Všeobecná deklarace lidských práv	8
2.5. Mezinárodní soudní dvůr	9
2.6. Mezinárodní trestní soud.....	9
3. RADA EVROPY	10
3.1. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	10
3.2. Evropský soud pro lidská práva	12
4. EVROPSKÁ UNIE A LIDSKÁ PRÁVA	14
4.1. Evropská unie.....	14
4.2. Listina základních práv EU	16
4.3. Soudní dvůr Evropské unie	18
4.3.1. Soudní dvůr.....	18
4.3.2. Tribunál.....	19
4.3.3. Soud pro veřejnou službu	19
5. ČESKÁ REPUBLIKA A LIDSKÁ PRÁVA	20
5.1. Česká republika a hlavní změny ve 20. století.....	20
5.2. Ústavní pořádek České republiky	21
5.2.1. Ústava České republiky	21
5.2.2. Ústavní soud České republiky	22
5.2.3. Listina základních práv a svobod.....	22
6. ORGANIZACE, INSTITUCE CHRÁNÍČÍ LIDSKÁ PRÁVA	24
6.1. Evropská síť veřejných ochránců.....	24
6.1.1. Národní ochránce veřejných práv	24
6.1.2. Školský ochránce práv	25
6.1.3. Evropský veřejný ochránce práv.....	25
6.1.4. Petiční výbor Evropského parlamentu	26

6.2.	Vládní organizace.....	26
6.2.1.	Rada vlády pro lidská práva.....	26
6.2.2.	Rada vlády pro národnostní menšiny.....	26
6.2.3.	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny	27
6.2.4.	Vládní výbor pro zdravotně postižené občany	27
6.2.5.	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)	27
6.2.6.	Dětský fond OSN (UNICEF).....	27
6.3.	Neziskové organizace.....	27
6.3.1.	Amnesty International.....	28
6.3.2.	Český helsinský výbor	28
6.3.3.	Člověk v tísni	28
6.3.4.	Liga lidských práv	28
7.	LIDSKÁ PRÁVA A OBCHOD	29
7.1.	Neetické aspekty v obchodování.....	29
7.1.1.	Obchod s lidmi.....	29
7.1.2.	Pracovní vykořisťování.....	30
7.1.3.	Dětská práce.....	30
7.1.4.	Obchod s lidskými orgány	30
7.2.	Etické aspekty v obchodování.....	31
7.2.1.	Fair Trade.....	31
8.	CÍLE A METODIKA	32
8.1.	Cíl práce	32
8.1.1.	Hlavní cíle	32
8.1.2.	Vedlejší cíl.....	32
8.2.	Hypotézy	32
8.3.	Metodika	32
9.	PRAKTICKÁ ČÁST	34
9.1.	Schvalování zákonů v VII. volebním období.....	34
9.1.1.	Rozbor všeobecných zákonů	34
9.1.2.	Rozbor zákonů, které se týkají ochrany lidských práv	37
9.2.	Judikatura v oblasti lidských práv a vliv na Českou republiku.....	40
9.2.1.	Posudek 2/13 Soudního dvora ve věci Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod	41

9.2.2. Řízení o předběžné otázce ve věci C-212/13 – František Ryněš proti Úřadu na ochranu osobních údajů	43
9.2.3. Řízení o předběžné otázce ve věci C-299/12– Green – Swan Pharmaceuticals CR, a. s. proti SZPI.....	45
9.2.4. Soudní spory mezi Budějovickým Budvarem, národním podnikem a Anheuser-Busch Inc.	47
9.2.5. Případ Delta a. s. – proti České republice stížnost č. 97/11	58
9.2.6. Případ Hutten – Czapski proti Polsku stížnost č. 35014/97	60
10. ZÁVĚR.....	64
11. SUMMARY	67
12. SEZNAM LITERATURY.....	69
SEZNAM TABULEK A POUŽITÝCH ZKRATEK	

1. Úvod

V dnešní době se lidé často setkávají s pojmy lidská práva a jejich ochrana. Ale co si vůbec pod pojmem lidská práva mají představit? Je to nový pojem, který jsme přejali po vstupu do Evropské unie? Anebo se širší ochrana lidských práv vyvíjí společně s lidstvem? Na otázky se pokusí odpovědět i tato diplomová práce. Cílem práce je poukázat na vývoj ochrany lidských práv v rámci Evropské unie, analyzovat současný stav a provázanost v souvislosti na právní úpravu České republiky, včetně prosazování lidských práv pomocí soudních rozhodnutí.

Na celém světě existuje několik definic, které specifikují lidská práva. Pokud z nich vybereme nejdůležitější části a spojíme je, můžeme říci, že lidská práva jsou práva, která zaručují lidem důstojný život. Pokud se mluví o lidských právech je potřeba vymezit i limity těchto práv. Lidská práva a svoboda nejsou absolutní a musí končit tam, kde by začaly zasahovat do práv a svobod dalšího jedince. Problémem individuality a zasahování do svobod se zabýval i anglický politolog, filosof a ekonom John Stuart Mill (1859) – jehož citát je dnes všeobecně znám: *„svoboda jednoho končí, tam kde začíná svoboda druhého“*.

Ale jak dalece pojem lidská práva sahá? Ani odborníci nejsou zajedno v přibližném datování vzniku pojmu. Stanislav Sousedík (2010, str. 19) uvádí: *„výslovně se o lidských právech začalo mluvit poměrně pozdě, až teprve v rámci evropského osvícenství“*. Ale to, že se pojem začal používat, až v pozdější době neznamená, že se samotnou otázkou nezabývalo lidstvo již dříve.

Dnes můžeme za prvotní zdroj „lidských práv“ v Evropě určit především křesťanství. Mnohé morální předpisy, vycházející z Písma, vymezovali tzv. pojem lidské důstojnosti. Na základě mravních a morálních zákonů se vytvořilo pravidlo, že osoba musí mít respekt k druhé osobě a nesmí potlačovat její důstojnost. Sousedík (2010) uvádí jako vysvětlení ochrany osob Desatero Božích přikázání.

V průběhu času a vývoje lidstva usilovali lidé o ochranu svých práv mnohokrát. V období středověku bojovali za svá práva v podobě nevolnických povstání. Již v 15. a v 16. století bojovali lidé za nápravu církve a za svobodu vyznání. V některých situacích boj za svobodu vyznání trvá až do dnešní doby.

Někteří odborníci pokládají za základní kámen počátku pojmu lidských práv Magnu chartu libertatum. Dokument podepsal roku 1215 anglický král Jan Bezzemek.

Magna vznikla na základě nespokojenosti šlechty, a proto mimo jiné oslabovala některé z pravomocí panovníka. Listina obsahovala podmínky potrestání panovníka při porušení zákona. Magna charta libertatum (Velká listina práv a svobod) velmi ovlivňovala formování anglického práva. Magna však nebyl jediný dokument své doby, vznikaly i jiné dokumenty chránící určité skupiny. V Českém království vydal král Václav II. tzv. Horní zákon a mincovní reformu (1300), která zakázala práci dětí v dolech. Ve španělském Burgosu (1512) vydali zákon chránící těhotné ženy a děti. Velkým mezníkem byl zákaz mučení otroků, který potvrdil i zákon z roku 1542.

Významný posun v lidských právech přineslo osvícenské hnutí. Vývoj byl i mimo Evropu, což dokládá americká Deklarace nezávislosti (1776). Na Evropu však americký vývoj neměl zásadní vliv. Díky osvícenství se Evropa velmi měnila. Osvícenství zasáhlo veškeré oblasti tehdejšího vědění: vědu, ekonomii i umění. Lidé se více začali zajímat o svět kolem sebe a chtěli se více zapojit do řízení veřejného života a správy. Ve Francii situace vyústila ve Velkou francouzskou revoluci. Ke konci 18. století tedy nastala situace, kdy došlo k přenesení absolutistické moci na občana. Francouzské Ústavodárné shromáždění vydalo 26. srpna 1789 Deklaraci práv člověka a občana. Dokument deklaroval rovnost občanů, právo na svobodu, odpor proti útlaku či právo na vlastnictví. Deklarace práv člověka a občana se stala vzorem pro pozdější dokumenty v oblasti lidských práv. Principy jejího fungování dodnes můžeme nalézt v řadě demokratických států.

K začlenění lidských práv do ústav jednotlivých zemí docházelo postupně až po 1. světové válce. Za přispění prezidenta Wilsona se nově vzniklé státy zapojovaly do mezinárodního života a odtud čerpaly podněty k požadavku svobody jedince. Pozitivní dopad budování svobod a lidských práv byl násilně přetnut několika myšlenkovými směry. Především to byl nacismus a italský fašismus. Oba směry odmítaly univerzalitu a lidskou jednotu a odmítaly i rovnost lidí. Po ukončení 2. světové války došly vítězné strany k rozhodnutí, že je potřeba lidská práva chránit mezinárodně a je nutná jejich specifikace, aby státy nemohly mít takové rozpětí ve výkladu. Vznikaly nové mezinárodní organizace, které přinášely mezinárodní dohody a normy povýšené nad vnitrostátní zákony členských států. Pro pochopení problematiky této diplomové práce a k naplnění cíle je potřeba si nejdůležitější organizace a normy specifikovat. Důvodem je silná provázanost mezi organizacemi chránící lidská práva, Evropskou unií a Českou republikou.

2. Organizace spojených národů

Organizace spojených národů vznikla především jako reakce na 2. světovou válku. Hlavním cílem organizace je zajištění míru, bezpečnosti a dodržování lidských práv. Cíl je naplňován nejen neustálým vytvářením a rozšiřováním právních norem na ochranu lidských práv, ale i řadou světových kampaní. Kampaně rozšiřují podvědomí o nezadatelných právech u široké veřejnosti, zároveň s kampaní však probíhá i monitoring dodržování lidských práv v dané zemi. Rozvojové cíle se vyvíjí dle vývoje společnosti a světa. Mezi hlavní úkoly patří boj proti AIDS/HIV především v Africe, prosazování rovnosti žen a mužů a zajištění environmentální udržitelnosti.

Organizace spojených národů, známá pod zkratkou OSN či UN, oficiálně vznikla 24. října 1945. Organizace byla založena na základě Charty OSN, která byla signifikována 26. června 1945 v USA. Organizaci spojených národů založilo 51 států. Mezi zakládajícími státy bylo i tehdejší ČSR. Nově vzniklá Česká republika přistoupila do Valného shromáždění OSN 19. ledna 1993. V současné době sdružuje OSN 193 členských států. Členové se zavázali podporovat program a vyhlášení organizace, a zároveň zabránit chování, které je v rozporu s lidskými právy.

Zástupci členských států se každoročně v září setkávají na zasedání Valného shromáždění OSN. Valné shromáždění je nejvyšší orgán OSN. Projednává otázky spojené s Chartou OSN, volí členy Rady bezpečnosti, Ekonomické a sociální rady a také schvaluje rozpočet. Společně s Radou bezpečnosti volí soudce Mezinárodního soudního dvora a na základě doporučení Rady bezpečnosti jmenují generálního tajemníka OSN. Osobnost ve funkci tajemníka OSN je velmi důležitá, jelikož vede nejen Sekretariát OSN, ale vystupuje jako zástupce či hlava OSN vůči světu a dalším organizacím. V pořadí osmý generální tajemník Pan Ki-moon se první den roku 2007 ujal vedení světové organizace.

2.1. Rada pro lidská práva

Rada pro lidská práva patří mezi nejvýznamnější orgány OSN v oblasti lidských práv. Rada funguje jako pomocný orgán Valného shromáždění. Rada pro lidská práva vznikla roku 2006, na základě Rezoluce Valného shromáždění, jako nástupkyně Komise pro lidská práva. Hlavním úkolem je zefektivnění osvěty, kontrola a vymáhání dodržování lidských práv. Zaměřuje se především na ženská práva, práva rasových,

etnických a sexuálních menšin, svobodu slova a svobodu vyznání. V Radě zasedá 47 členů, které volí Valné shromáždění na dobu 3 let. Česká republika byla také zvolena a její funkční období v Radě skončilo v roce 2014. Rada byla v roce 2014 často kritizována pro podjatost a za podléhání politickým tlakům. Kroky Rady nejčastěji komentuje Vysoká komisařka OSN pro lidská práva.

2.2. Vysoký komisař pro lidská práva

Vysoký komisař pro lidská práva je hlavní zástupce OSN v oblasti lidských práv. Mezi úkoly komisaře patří podpora uplatňování lidských práv pro všechny lidi bez rozdílu, podněcování mezinárodní spolupráce v oblasti lidských práv, podpora a koordinace činnosti na podporu lidských práv v rámci OSN, účast na formulování nových norem pro lidská práva a podpora ratifikace dohod o lidských právech. Vysoký komisař může i reagovat na vážná porušování lidských práv a podnikat preventivní či donucovací akce. Úřad je součástí Stálého meziresortního výboru, který je zodpovědný za koordinaci mezinárodní reakce na humanitární krize. V čele úřadu stojí od roku 2008 Navanethem Pillay z Jihoafrické republiky.

2.3. Charta OSN

Charta Organizace spojených národů je mezinárodní smlouva, která založila OSN v roce 1945. Kodifikuje základní principy fungování organizace, její orgány a práva i povinnosti členských států. Dokonce státy ratifikací Charty souhlasily, že závazky vyplývající z Charty budou mít vždy přednost před závazky z jiných mezinárodních smluv. Nedílnou součástí Charty je i vymezení Mezinárodního soudního dvora.

Dokument se člení do 19 kapitol, které se dále rozčleňují celkem do 111 článků. Na začátku stojí preambule, kde Organizace spojených národů slibuje odhodlanost k uchránění míru, demokracie, spravedlnosti, důstojnosti a lidských práv jedince a vytvoření úcty k mezinárodním zákonům a závazkům.

Kapitola 1 pojednává o konkrétních cílech a zásadách organizace. Mezi hlavní cíl se řadí mezinárodní spolupráce, které se má dosáhnout neustálým rozvíjením přátelských vztahů mezi národy z celého světa. Kapitola uvádí povinnosti členů jako např.: pokojné řešení mezinárodních sporů, zabezpečení míru a společná politika vůči nečlenským zemím. Společnou politikou se státy zavazují, že poskytnou pomoc či se vyvarují styků se státy, proti kterým OSN vede donucovací akci.

Kapitola 2 upravuje členství. Dle kapitoly může být nový člen přijat pouze rozhodnutím Valného shromáždění a na doporučení Rady bezpečnosti. Rada bezpečnosti má za úkol prozkoumat bezpečnostní stav v dané zemi (zda stát neohrožuje světový mír). Pokud Rada bezpečnosti podnikne donucovací akci proti členskému státu, může stát o status člena dle rozhodnutí Valné hromady přijít.

Kapitoly 3 - 15 popisují jednotlivé orgány. Vymezuje se zde nejen hlavní orgány, ale i orgány pomocné. V kapitole 3 je nejzajímavější článek 8, který můžeme označit za antidiskriminační. Přímo v Chartě je snaha o nastolení rovných práv pro ženy a muže ve všech hlavních a pomocných orgánech.

Kapitoly 16 a 17 se zabývají integrací Charty do mezinárodních smluv. Článek 103 upravuje nadřazenost Charty nad ostatními dokumenty. OSN také určuje potřebnou právní způsobilost na území členského státu.

Kapitoly 18 a 19 specifikují změny a ratifikaci Charty. Změny Charty musí schválit Valné shromáždění a členové organizace dle svých ústavních předpisů. Charta nabyla účinnosti uložením ratifikačních listin v archivu Vlády Spojených států amerických. Každý ze zakládajících členů dostal ověřený opis.

2.4. Všeobecná deklaráce lidských práv

Všeobecná deklaráce lidských práv není mezinárodní smlouva, tudíž se řadí mezi právně nezávazné dokumenty. Avšak z politického hlediska je uznávána skoro na celém světě. Její principy jsou mnohem známější než principy právně závazných dokumentů.

Deklarace vznikla jako reakce na 2. světovou válku, kdy bylo zmařeno mnoho životů a dalším občanům byla upřena jejich práva a svoboda. Všeobecná deklaráce lidských práv byla oficiálně vyhlášena 10. prosince 1948 Valným shromážděním OSN. Deklarace bývá někdy označována i jako Katalog lidských práv.

Všeobecná deklaráce lidských práv se skládá z preambule a 30 článků. V preambuli je nastíněn důvod vzniku Deklarace. Příčinou vzniku byla snaha o nastolení trvalého míru, snaha zabránit barbarským činům, vytvoření rovných práv mužů a žen a nastolení světa beze strachu.

Články upřesňují a vysvětlují jednotlivá lidská práva. Občané mají stejná práva bez rozdílu rasy, náboženství, pohlaví, věku, jazyka, majetku, rodu anebo jiného postavení. Každý má právo na život, svobodu myšlení a pohybu. Nikdo nesmí být držen

v otroctví, pracovat proti své vůli nebo bez finančního ohodnocení. Články se zabývají i soudní ochranou, podmínkami zatčení a zbavení jedince svobody. Upravují i otázky manželství, rodiny, vzdělání a rozvíjení osobnosti. Tyto skutečnosti dnes považujeme nejen za naše práva, ale i za samozřejmost.

Poslední 30. článek uvádí, že nikdo nesmí využít práv z deklarace k potlačení lidských práv taktéž v deklaraci uvedených.

2.5. Mezinárodní soudní dvůr

Mezinárodní soudní dvůr je soudním orgánem OSN se sídlem v Haagu. Vznikl v roce 1945 díky Chartě OSN. Na Mezinárodní soudní dvůr se mohou obracet pouze členské státy, které mají spor s jiným členským státem. Dále se MSD vyjadřuje k právním případům na základě dotazů Valného shromáždění či Rady bezpečnosti. Soud tvoří 15 soudců, jejichž volební období je 9 let. Česká republika nemá momentálně u Mezinárodního soudního dvora svého soudce.

2.6. Mezinárodní trestní soud

První myšlenka na vytvoření instituce, která by stíhala válečné zločince, se objevila, již po 2. světové válce, v roce 1948. Příprava založení však započala až v 90. letech 20. století. Soud byl ustanoven Římským statutem Mezinárodního trestního soudu 17. července 1998. Statut vstoupil v platnost 1. července 2002, oficiální sídlo soudu je v Haagu. Soud je oprávněn vyšetřovat a trestat jedince odpovědné za genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Pod pravomoc soudu bude po dosažení shody na definici spadat i akt agrese. Do prosince 2003 se připojilo 92 států. V roce 2006 byl počet členů již 100. Některé státy byly rezolutně proti založení tohoto soudu a nepřistoupily. Zajímavostí je USA, kdy sice Bill Clinton smlouvu podepsal, ale vzhledem k neratifikování smlouvy George Bush podpis odvolal. Česká republika také nebyla v první vlně připojení do Mezinárodního trestního soudu. Statut podepsala 13. dubna 1999. V roce 2008 vyslovil parlament souhlas s ratifikací. Tehdejší prezident Václav Klaus smlouvu podepsal až 8. července 2009, podpisu však předcházelo mnoho dotazů a váhání. Dne 13. prosince 2011 byl zvolen soudcem Mezinárodního trestního soudu JUDr. Robert Fremr.

3. Rada Evropy

Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace, která zajišťuje spolupráci členských států zejména v oblasti podpory demokracie a ochrany lidských i sociálních práv a svobod. Cílem je vytvoření demokratického území, kde budou dodržována lidská práva a svobody. Společně se členskými státy se snaží o vyřešení nejen problémů, které se vyskytovaly v minulosti, ale i se skutečnostmi přicházejícími s technickým pokrokem. Mezi nové problémy patří především cyberzločiny, cyberšikana či klonování lidí. Rada Evropy se nejen zapojila do již existujících smluv a úmluv o lidských právech, ale vytvořila i vlastní dokument, který má pomoci nastolení spravedlnosti a svobodného nakládání s právy jedince.

Rada byla založena tzv. Londýnskou dohodou 5. května 1949. V současnosti má 47 členů, Česká republika vstoupila dne 30. května 1993. Rada má samozřejmě také své orgány a instituce. Výbor ministrů má hlavní rozhodovací funkci. Skládá se z ministrů zahraničních věcí nebo zástupců členských států při Radě Evropy. Parlamentní shromáždění má poradní funkci a zasedají zde delegace parlamentů členských států. V čele stojí prezident René van der Linden z Nizozemska, který byl zvolen roku 2005. Konečný počet zástupců členských států a jejich náhradníků je 630 a 18 pozorovatelů. Kongres místních a regionálních orgánů se skládá ze zástupců územní samosprávy členských států. Je zde vytvořen i Úřad komisaře pro lidská práva. Na vše dohlíží generální tajemník, který předsedá Sekretariátu a řídí činnost Rady Evropy. Tajemník zároveň reprezentuje Radu Evropy navenek. Od roku 2009 funkci zastává Thorbjørn Jagland z Norska. V neposlední řadě vytvořila Rada Evropy Evropský soud pro lidská práva, který dohlíží na dodržování Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

3.1. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva o lidských právech je považována za jednu z nejdůležitějších úmluv, které mohou evropské státy signifikovat. Vyhláštěním orgánem Úmluvy byla Rada Evropy. Dnem vyhlášení se stal 4. listopad 1950, kdy mohly státy připojit své podpisy pod Úmluvu. Účinnost Úmluva nabyla 3. září 1953. V České republice je účinná od 1. ledna 1993, avšak ratifikace proběhla již 18. března 1992 za doby ČSFR.

Základní Úmluva byla mnohokrát pozměněna pomocí protokolů. Protokoly jsou vydávány postupně a není povinné, aby je signatářské státy podepsaly. Státy se mohou rozhodnout, že konkrétní protokol vůbec nepřijmou anebo se budou snažit pro sebe vytvořit výjimku. Výhrady si mohly státy vymoci i proti konkrétním článkům Úmluvy. Česká republika vznesla výhradu konkrétně proti článkům 5 a 6 Úmluvy, kdy si vymínila trestat vojáky i bez soudu, dle vojenského služebního zákona.

Dne 16. května 2013 Výbor ministrů Rady Evropy přijal Protokol č. 15 k Evropské úmluvě o lidských právech, kterým dojde ke změně znění samotné Úmluvy. Vzhledem k tomu, musí tento výjimečný protokol ratifikovat všech 47 členských států Rady. Český parlament nový protokol ratifikoval v listopadu 2013. Nový protokol má zefektivnit práci Evropského soudu pro lidská práva. Například lhůta pro podání stížnosti se má zkrátit na 4 měsíce.

Evropská úmluva o lidských právech chrání občanská a politická práva občanů, žijících na území států, které Úmluvu ratifikovaly. Úmluva se svým obsahem snaží zajistit mír, demokracii a spravedlnost pro všechny. Zároveň se nastolil kontrolní mechanismus v podobě Evropského soudu pro lidská práva. Členské státy mají povinnost respektovat práva a svobody. Práva a svobody, které chrání Úmluva, jsou sepsány v Hlavě I.

Článek 2 brání právo na život. Každý jedinec má právo na život, který mu nesmí být násilně odejmut. Platí výjimka, kdy je člověk zbaven života jako následek za provinění na základě pravomocného odsouzení. Článek vymezuje i situace, kdy odebrání práva na život není v rozporu s Úmluvou. Jedná se především o usmrcení při obraně, při zákonném zatýkání či potlačení vzpoury v mezích zákona.

Článek 3 zakazuje mučení a je důležitým článkem pro chování lidí k ostatním. Ale také i například pro zacházení se zadrženými. Platí i v institucích jako jsou školy, nemocnice a domovy seniorů. Problém vidím ve specifikaci nelidského či ponižujícího zacházení.

Článek 4 zakazuje otroctví a nucené práce. Nikdo nesmí být držen v otroctví a nucen do povinné práce proti své vůli. Článek vymezuje i práce, kdy může svrchovaný orgán nucenou práci přikázat. Jedná se o vojenskou službu, práci ve výkonu trestu či nutné práce k odvrácení nebezpečí.

Článek 5 se zabývá právem na svobodu a osobní bezpečnost a ukládá svobodu volného pohybu. Svoboda může být odebrána na základě soudního rozhodnutí, zákonným zatčením, výchovným opatřením soudu či při riziku rozšíření infekčního onemocnění. Článek dále informuje o právech zadržovaných, povinnostech zadržujících a právních nárocích na odškodnění při nezákonném upírání práva na svobodu.

Článek 6 popisuje pojem spravedlivé řízení. Každý má právo na spravedlivé, veřejné a přiměřeně včasné projednání jeho záležitosti nezávislým a nestranným soudem. Každý se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla soudem prokázána. Práva obviněného - být seznámen ve svém jazyce s povahou obvinění, mít čas k přípravě obhajoby, obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce, vyslyšet svědky a mít bezplatnou pomoc tlumočnicka.

Články 7 – 18 se zabývají těmito skutečnostmi: uložení trestu pouze na základě zákona, právo na respektování soukromého života, svoboda myšlení a náboženského vyznání, svoboda projevu, svoboda shromažďování, právo na uzavření manželství, právo na účinný prostředek nápravy, zákaz diskriminace či odstoupení od závazků v naléhavé situaci.

Hlava II se zabývá vytvořením, správou a chodem Evropského soudu pro lidská práva.

Články se nadále mění a vyvíjejí dle platných protokolů, které se neustále doplňují. Až všechny státy ratifikují Protokol 15, více se rozpracuje Protokol 16, jehož hrubé nastínění je již známo.

3.2. Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva, sídlící ve Štrasburku, vznikl v roce 1959. Ač by se mohlo zdát, že soud patří mezi orgány Evropské unie, není tomu tak. ESLP je soudní orgán založený mezinárodní smlouvou při Radě Evropy. Soud sleduje dodržování lidských práv, dle Úmluvy o lidských právech u 47 členů Rady. Někteří ze členů Rady Evropy jsou zároveň i členy Evropské Unie. Situace dvojího členství často zapříčiní chybné zařazení ESLP pod Evropskou Unii.

Od roku 1998 se mohou na ESLP obracet i jednotlivci. Právo obyvatel členských států podávat stížnosti přímo k soudu zaručuje Protokol č. 11 k Úmluvě, který vstoupil v platnost 1. listopadu 1998. Dříve jednotlivci podávali své stížnosti k Evropské komisi

pro lidská práva. Komise jednotlivé případy prostudovala a vytvořila zprávu se závěrečným právním závěrem. Na základě zprávy se sama Komise snažila o smír či podstoupila případ Evropskému soudu pro lidská práva.

ESLP rozhoduje na základě stížností podaných proti rozhodnutím či zásahům orgánů členských států do práv zaručených Úmluvou. Od 1. ledna 2014 je podstatně novelizován jednací řád ESLP. Novela upravuje i formální a obsahové náležitosti stížnosti. K stížnosti musí být připojené vyjádření o vyčerpání možných právních prostředků ve státě stěžovatele. Na sepsání má stěžovatel 6 měsíců od konečného rozhodnutí vnitrostátního orgánu. Pro prominutí lhůty neexistují žádné relevantní důvody.

Při samotném posouzení jednotlivých případů rozhoduje ESLP na základě precedentů. Praxe vychází z počátku 50. let, kdy byla sepsána Úmluva o lidských právech. V tomto období neexistovalo přesné právo, kromě Úmluvy, dle kterého by se dalo rozhodovat. Proto Úmluva stanovila rozhodování judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, jenž má velký význam při jednotlivých výkladech Úmluvy a pro rozhodnutí nejen ESLP, ale i vnitrostátních soudů jednotlivých členských států.

Informace jsou sepsány dle Protokolu 14 Úmluvy, jelikož Protokol 15, který mění některé parametry a fungování ESLP, ještě nenabyl právní účinnosti.

4. Evropská unie a lidská práva

4.1. Evropská unie

Myšlenka sjednotit Evropu se objevila po drastické 2. světové válce. Avšak následovalo rozdělení Evropy. Rozdělením Evropy na Západ a Východ se začalo mluvit o tzv. Studené válce, která trvala téměř 40 let. Státy západní Evropy v roce 1949 založily Radu Evropy, ale 6 zakládajících států chtělo vyšší stupeň spolupráce - Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. V roce 1951 podepsaly tyto státy Smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli. Smlouva byla podepsána na 50 let, tudíž již není v platnosti. Ač by se mohlo zdát, že pouze organizovala trh s určitými komoditami, nacházíme zde hlubší význam. Trh se zpřehlednil a státy mohly zabránit výrobě válečných zbraní. Proto můžeme říci, že Smlouva o uhlí a oceli chránila nejzákladnější lidské právo – právo na život.

V březnu 1957 byly v Římě podepsány proslulé „Římské smlouvy“. První byla smlouva o Evropském hospodářském společenství, druhou se stala Smlouva o Evropském společenství pro atomovou energii. První smlouva se promítla do zavedení společného trhu, celní unie a rozvoje společných politik a podpory ekonomik a sociálního rozvoje států. Přesto i zde můžeme najít vztah k ochraně lidských práv. V preambuli EHS je udáno, že smlouva byla sepsána dle zásad Charty Spojených národů a snaží se o zachování míru a svobody. Smlouva také vytvořila orgány - Radu, Komisi a Evropský parlament. Zásadní bylo i vytvoření instituce Soudního dvora. Každá z předešlých smluv měla své vlastní orgány, proto v roce 1967 vstoupila v platnost Slučovací smlouva, Rada i Komise se staly společnými orgány všech tří Společenství (ESUO, EHS a Euratom).

Nejen Římské smlouvy byly revidovány v roce 1987, v tomto roce započala platnost Jednotného hospodářského aktu, který znamenal rozsáhlejší změnu ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství. Důvodem reformy evropských institucí bylo neustálé rozšiřování Společenství a snaha o urychlení rozhodovacího procesu umožňujícího zavedení jednotného trhu.

Další významnou smlouvou se stala Smlouva o Evropské unii, která byla podepsána v roce 1992 v Maastrichtu, v platnost vstoupila o rok později. Vnější důvodem pro smlouvu byl pád komunismu a snaha o sjednocení Německa. Vnitřním důvodem

byla snaha posunout Evropské společenství kupředu. Evropské společenství bylo postaveno na tzv. třech pilířích, které již nejsou v současné době platné. V této smlouvě se také můžeme setkat s Politikou ochrany spotřebitele.

Amsterodamská smlouva byla podepsána 2. října 1997 a v platnost vstoupila 1. května 1999. Smlouva se i nyní označuje jako reforma, která měla připravit evropské instituce na přistoupení nových členských států. Z hlediska lidských práv má smlouva význam v oblasti vydávání azylu cizím státním příslušníkům a jejich rodinám. Na základě článku 236 mohla Rada pozastavit hlasovací práva státu, který hrubě porušuje úmluvy a nechrání lidská práva. V případech porušení ochrany lidských práv se jedná i porušení SEU.

Smlouva z Nice platná od roku 2003 přinesla především změny v hlasovacím systému Rady a nové složení Evropské komise. Složení Evropské komise se muselo změnit a zefektivnit kvůli rozšíření Evropského společenství. Z hlediska lidských práv je smlouva zajímavá. Spolu s ní byl do právního rámce připojen katalog základních lidských práv. Připojení Listiny ke Smlouvě z Nice proběhlo v roce 2000, avšak jednalo se pouze o politickou deklaraci, která nebyla právně nezávislá.

Největší změny přinesla Lisabonská smlouva, která byla pro řadu členských států velmi kontroverzní. Mnoho států dlouho řešilo její ratifikaci. Česká republika ji ratifikovala 3. listopadu 2009 jako poslední z členských států. Díky zdržení vstoupila tedy Smlouva v platnost 1. prosince 2009 jako smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. Lisabonská smlouva změnila název Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství na Smlouvu o fungování Evropské unie. Smlouva změnila některé pravomoci a poskytla větší právní rámec pro řešení problémů.

Mezi hlavní cíle patří demokratičtější a transparentnější Evropa. Posílila se úloha Evropského parlamentu, zpřehlednilo se rozdělení pravomocí a poprvé se uznala možnost vystoupení členského státu z Evropské unie. Lisabonská smlouva zakotvuje Listinu základních práv jako součást primárního evropského práva a poskytuje nové mechanismy pro zajištění solidarity a lepší ochrany občanů.

Zakotvení Listiny (konkrétních pasáží) bylo jednou z příčin protestů v některých státech. Průtahy v ratifikaci zapříčinilo vyjednávání států o výjimkách ohledně Listiny základních práv. Výjimkám se budeme věnovat přímo u Listiny základních práv.

Lisabonská smlouva posiluje hodnoty a cíle fungování EU a činí Listinu právně závaznou. To se týká občanských, politických, hospodářských a sociálních práv občanů členských států.

4.2. Listina základních práv EU

Listina základních práv (někdy označována jako Charta základních práv Evropské unie) zaručuje občanská, politická a sociální práva občanů a rezidentů, kteří se pohybují na území členských států Evropské unie. V roce 1999 se Evropská rada usnesla, že je potřeba vytvořit soupis lidských práv, který by zvýšil povědomí o lidských právech. Jako základ posloužila Evropská úmluva o lidských právech. Ke konkretizaci a rozšíření přispěly i zvyky a pravidla jednotlivých členských států. Samozřejmě zde byly zapracovány i jiné Charty Evropské unie a zásady přenesené z judikatur Soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva. Listina byla vyhlášena v roce 2000 v Nice, avšak platila pouze jako doporučení či pomocný nástroj k rozhodování. Právně závazný účinek získala Listina v roce 2009. Vzhledem k tomu byla potřeba ratifikace členskými státy. Změny Listiny skončily v prosinci 2007. V důsledku změn v právní závaznosti a politickým změnám je oficiální název Listiny - Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007. Listina je často považována nejen za dokument objasňující lidská práva, ale i za nástroj k dosažení právní jistoty v Evropské unii.

Při jednání o změnách a ratifikaci Listiny nastaly problémy. Aby mohla být Listina právně závazná jako Smlouva, jednotlivé členské státy ji projednaly, schválily, následně Listinu podepsal prezident země. Polsko a Velká Británie si vyjednaly výjimku použitelnosti Listiny v konkrétních bodech. Tato výjimka byla schválena a stala se součástí Listiny jako Protokol o uplatňování Listiny základních práv EU v Polsku a ve Spojeném království (též označován jako Protokol 30). Česká republika se také snažila o výjimku v použitelnosti Listiny. Především Václav Klaus argumentoval, že by Listina mohla narušit Benešovy dekrety. Po prověření se Evropská rada usnesla, že argument přijme, a při přístupu další země do EU, bude vypracován Protokol o výjimce. Konkrétně měl být protokol připojen při vstupu Chorvatska do EU. Avšak se změnou politické situace v České republice se změnilo i stanovisko České republiky k Listině. Usnesením č. 15 z 19. února 2014 se Vláda České republiky rozhodla nepokračovat ve sjednávání výjimky použitelnosti listiny v ČR.

Listina základních práv EU se skládá z preambule a 7 hlav, kde je konkretizováno 54 článků. Preambule popisuje hlavní myšlenky a důvody pro vznik Listiny, k čemu se EU zavazuje a konkrétně vyjmenovává základní prameny.

Hlava 1 uvádí základní lidská práva – právo na život, důstojnost. Dále je charakterizována lidská důstojnost, a to i v souvislosti s medicínou a potřebou souhlasů pro nakládání s lidskými ostatky. Zakazuje také otroctví, nucené práce či mučení.

Hlava 2 specifikuje a zaručuje jednotlivé druhy svobod. Především se jedná o právo na svobodu a bezpečnost, právo na soukromý život, na založení rodiny, na svobodný výběr a také na ochranu osobních údajů. Specifikuje i svobodu projevu a shromažďování. V hlavě 2 se nachází práva, která považuje lidstvo v dnešní době za samozřejmost – právo na vzdělání, na založení manželství, právo svobodné volby povolání, právo na vlastnictví.

Hlava 3 vysvětluje pojmy rovnosti a zakazuje diskriminaci na základě důvodů uvedených v článku 21 (např. rasové, náboženské, genderové anebo věkové důvody). Zabývá se také právy slabších ve společnosti – dětí, seniorů a osob se zdravotním postižením.

Hlava 4 nese název Solidarita. Jsou zde upraveny zásady kolektivního vyjednávání, ochrana zaměstnanců, zdraví a způsoby sociální pomoci.

Hlava 5 určuje práva občanů v souvislosti s volbami. Konkretizuje nejen volby do Evropského parlamentu, ale i obecní volby. A to v souvislosti s pozicí voliče anebo volené osoby. A také udává právo na pohyb, na podávání petice a specifikuje Úřad veřejného ochránce práv.

Hlava 6 se zabývá soudnictvím. Stanovuje podmínky na spravedlivý proces, obhajobu a především presumpci nevin. Zde se setkáváme i s přiměřeností trestů či zákazem dvojího stíhání pro stejný trestní čin.

Hlava 7 se nazývá Obecná ustanovení upravující výklad a použití Listiny. Charakterizuje oblast použití, výklad práv a zásad, úroveň ochrany občanů a zákaz zneužití práv. Zneužití práv znamená, že žádné právo uvedené v Listině nesmí být použito proti jinému právu zde uvedenému.

4.3. Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie zajišťuje dodržování práva EU. Napomáhá k aplikaci jednotného výkladu práva v členských státech. Lisabonská smlouva spojila již existující soudy EU pod jeden společný název Soudní dvůr Evropské unie. Součástí jsou Soudní dvůr, Tribunál a Soud pro veřejnou službu. Všechny soudní orgány sídlí v Lucemburku a oficiálním pracovním jazykem je francouzština.

4.3.1. Soudní dvůr

Soudní dvůr (dříve Evropský soudní dvůr – název i zkratka ESD se stále používá) je nejvyšší soudní mocí v Evropské unii. Lisabonskou smlouvou se stal součástí Soudního dvora Evropské unie. Vykonává dohled nad jednotností výkladu, aplikací práva a rozhoduje nejdůležitější případy.

Historie soudu se oficiálně datuje již k první zakládající smlouvě EU. Smlouva o založení ESUO zřídila i Soudní dvůr ESUO. Sjednocující Římské smlouvy vytvořily Soudní dvůr Evropských společenství jako společný soudní orgán pro ESUO, EURATOM i EHS.

Soudní dvůr se skládá z 28 soudců a 9 generálních advokátů. Každý soudce je z jiného členského státu. Českou republiku zde reprezentuje Jiří Malenovský (od 11. května 2004). Funkční období soudců i generálních advokátů je 6 let, funkční období soudů je obnovitelné. O kandidátech, které chtějí jmenovat, rozhodují vlády jednotlivých členských států EU. Předseda Soudního dvora je volen přímo soudci, na obnovitelné funkční období 3 let. Předsedou je od 7. října 2003 řecký soudce Vassilios Skouris. Obsazování pozic generálních advokátů je složitější. Na pozicích se střídají kandidáti zemí, dle abecedního pořadí členských států. Díky rozšíření počtu generálních advokátů (až na 11) dostane svou příležitost i Česká republika.

Soud zasedá v několika formách. Plenární zasedání (všichni soudci) se koná pouze v případech stanovených ve Smlouvách. Ve Velkém senátu zasedá 13 soudců v komplikovaných případech či na vyžádání. V ostatních případech zasedá tří nebo pěti členný senát.

Na soudní dvůr se mohou obrátit členské státy, orgány a instituce EU a výjimečně i jednotlivci. Soudní dvůr vynáší rozsudky nad případy, které mu byly předloženy. Má právo stanovit interpretaci práva EU. Mezi nejčastější druhy řízení, které provádí,

patří řízení o žalobě proti členskému státu, řízení proti orgánu a instituci EU, řízení o neplatnosti právního aktu či žaloba na nečinnost orgánu EU. Soud také poskytuje právní výklad soudům členských států.

Každému případu, který je projednáván u Soudního dvora, je přidělen soudce a generální advokát. Předložené případy se projednávají ve dvou fázích: písemné a ústní. Soudce vypracuje shrnutí vyjádření a písemně zhodnotí právní stav případu. Za ústní část je považováno veřejné slyšení. Generální advokát předloží své stanovisko. Soudci společně případ projednají a vynesou rozsudek. Soud se stanoviskem generálního advokáta řídit nemusí.

4.3.2. Tribunál

Tribunál (dříve Soud prvního stupně) projednává případy v první instanci. Organizační struktura a volební období je obdobné jako u Soudního dvora, ale chybí zde generální advokáti. Tribunál zasedá v pětičlenném senátu. Soud začal oficiálně pracovat v roce 1989 na základě nařízení Rady ministrů. Od svého založení vyřešil 5 000 případů, spadající do oblastí hospodářské soutěže, duševního vlastnictví a státních podpor.

Tribunál je příslušný k rozhodování o přímých žalobách podaných fyzickými nebo právnickými osobami, které směřují proti aktům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie. Např. rozhoduje o žalobách v oblasti ochranné známky Společenství či proti rozhodnutí Odrůdového úřadu Společenství nebo rozhodnutí Evropské agentury pro chemické látky. Odvolání lze podat ve lhůtě 2 měsíců k Soudnímu dvoru.

4.3.3. Soud pro veřejnou službu

SVS vznikl z rozhodnutí Rady EU 2. listopadu 2004. Hlavním úkolem je řešit pracovněprávní spory uvnitř orgánů EU. Soud se skládá ze 7 soudců, kteří jsou do svých funkcí jmenováni Radou EU na funkční období 6 let. Soudci si mezi sebou volí předsedu a zároveň i předsedy senátů složených z tří nebo pěti soudců.

Řízení v zásadě zahrnuje část písemnou a část ústní. Během ústní části řízení se koná veřejné jednání. Soudce zpravodaj vypracuje přípravnou zprávu k jednání obsahující hlavní skutečnosti ve věci. Porada soudců se koná na základě návrhu rozsudku vypracovaného soudcem zpravodajem. Rozsudek se vyhlašuje na veřejném zasedání.

5. Česká republika a lidská práva

5.1. Česká republika a hlavní změny ve 20. století

Česká republika, respektive Československá republika, patřila ke státům, které se zajímaly o lidská práva. Československo patřilo k zakládajícím státům OSN a dalších institucí a sdružení na ochranu lidských práv. Se změnou politické situace došlo i ke změně postavení v oblasti lidsko-právní ochrany. Ústava z roku 1960 byla spíše účelovým dokumentem, který kladl kolektivní práva nad práva a svobody jedince. Po roce 1989 začalo být postavení jedince chápáno jinak. Bylo potřeba nastolit nový právní řád. Katalogem lidských práv v České republice se měla stát Listina základních práv a svobod. Bylo potřeba zakomponovat Listinu do českého práva a dát jí právní legitimitu. Uvádějícím zákonem se stal zákon č. 23/1991 Sb. – čili ústavní zákon. Ústavní zákon nadřazoval Listinu nad ostatní zákony, které mohly být sepsány pouze s jejím souladem. Dále určil, že ratifikované mezinárodní smlouvy jsou platné a nadřazené československým zákonům, které nesmí být v rozporu s těmito dokumenty.

Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky došlo opět ke změnám. Vzhledem k vytvoření úplně nových států, bylo potřeba opět ratifikovat smlouvy, které zde platily i několik desítek let – např. Česká republika musela požádat o připojení k OSN. Ústava České republiky se liší proti zvyklostem ústav v jiných zemích. Nevyjmenovává přímo jednotlivá práva, ale normy, díky nimž patří Listina do ústavního pořádku České republiky. Znamená to, že v České republice není Listina zakomponována přímo v Ústavě ČR, ale je její nedílnou součástí (relativně samostatnou). Listinu jako součást ústavního práva a pořádku v minulosti obhajovaly názory V. Zoubka, a to i přes nelibost členů odborné veřejnosti.

Ústava prošla několika novelizacemi. Vzhledem ke snahám o připojení do Evropské unie se začaly projevovat mezery ve stávající Ústavě České republiky. Mezery byly spatřovány především v nedostatečném ošetření vztahu mezi vnitrostátním a mezinárodním právem. Zde je vidět, že i tak hlavní a důležité zákony jako zákony ústavní podléhají změnám dle situace, ve které se stát nachází. O novelách a synchronizacích Ústavy ČR na připojení České republiky do Evropské unie a dalších organizací pojednává kapitola o Ústavním zákoně České republiky.

5.2. Ústavní pořádek České republiky

5.2.1. Ústava České republiky

Ústava je základní zákon, který stojí na vrcholu nad ostatními v posloupnosti právních norem. V Československu v roce 1918 byla schválena první Prozatímní ústava. V roce 1920 Národní shromáždění schválilo Ústavní listinu Československé republiky. Poté přišlo období 2. světové války. Po roce 1945 došlo ke změně Ústavy v letech 1948, 1960 a v roce 1968. Změny Ústavy České republiky byly nejen částečné, ale došlo i vytvoření nového ústavního zákona. Mezníkem byl rok 1989, kdy díky změně politické situace, bylo potřeba změnit i Ústavu, proto byly schváleny změny ústavního zákona.

V listopadu 1992 schválilo Federální shromáždění ČSFR Ústavní zákon o zániku České a Slovenské Federativní republiky. Dne 16. prosince 1992 přijali poslanci Ústavu České republiky s účinností od 1. ledna 1993. Novodobá Ústava ČR prošla několika novelizacemi probíhajícími formou ústavních zákonů. Ústavní zákon č. 347/1997 Sb. se týká vytvoření vyšších územních samosprávných celků a doplnil hlavu sedmou. Ústavní zákon č. 300/2000 Sb. byl schválen v souvislosti se vstupem České republiky do NATO. Ústavním zákonem č. 448/2001 Sb. byl změněn hlavní cíl České národní banky z péče o stabilitu měny na péči o cenovou stabilitu.

Vstupu České republiky do Evropské unie se týkají zbylé novelizace. Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. o referendu k přistoupení do EU, nabyl účinnosti 1. března 2003, je zákonem jednorázovým. Nejvýznamnější je ústavní zákon č. 395/2001 Sb., nazýván jako Euronovela. Zákon byl přijat 18. října 2001 a účinnosti nabyt 1. června 2002. Je průlomový ve vztahu vnitrostátního a mezinárodního práva a v otázce suverenity. Do Ústavy ČR (do 1. článku) byl doplněn odstavec: „*Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva*“. Neznamena to, že by ČR dosud závazky vyplývající z mezinárodního práva nedodržovala. Jde o prohlášení, které znamená příklon ke koncepci nadřazenosti mezinárodního práva a podřízenosti práva českého.

Ústava České republiky se skládá z preambule, 8 hlav a celkem ze 113 článků. Preambule mluví za občany a stanovuje základní demokratické principy – nedotknutelnost lidské důstojnosti, úctu k lidským právům a svobodu a rovnoprávnost všech občanů ve státě.

Hlava první definuje základní principy fungování státu. Česká republika je uvedena jako svrchovaný, jednotný a demokratický stát, který respektuje práva a svobody, dodržuje závazky vyplývající z mezinárodních smluv. Důležitý je článek 3, který zahrnuje Listinu základních práv a svobod do ústavního pořádku České republiky.

Hlava druhá se zabývá zákonodárnou mocí. Popisuje strukturu Poslanecké sněmovny a Senátu. A zároveň určuje pravomoci a způsobilost k vytváření a schvalování zákonů.

Hlava třetí blíže specifikuje moc výkonnou, která je rozdělena mezi vládu a prezidenta republiky.

Hlava čtvrtá zaručuje nezávislost soudní moci. Soudní moc tvoří soudní soustava ČR. Hlava pátá stanovuje funkce Nejvyššího kontrolního úřadu.

Hlava šestá stanovuje funkce České národní banky a její hlavní úkoly – cenová stabilita, emise bankovek a mincí, stanovení pravidel a dohled nad bankami.

Hlava sedmá vymezuje územní samosprávné celky, které mají určitou svou pravomoc. Nižšími celky jsou obce, vyššími pak kraje.

Hlava osmá obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení.

5.2.2. Ústavní soud České republiky

Ústavní soud sídlí v Brně a skládá se z 15 soudců, které jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu ČR. Soudci jsou jmenováni na dobu 10 let. Soudcem se může stát bezúhonný občan, který má požadovaný věk, vysokoškolské právnické vzdělání a minimální praxi 10 let v právnickém povolání.

Podle čl. 83 Ústavy České republiky je Ústavní soud ČR soudním orgánem ochrany ústavnosti. Ústavní soud poskytuje občanům i právnickým osobám základní ochranu jejich ústavních práv. Ústavní soud má právo jednat o zrušení zákonů, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem. Rozhoduje o ústavních stížnostech orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu či o ústavních stížnostech proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.

5.2.3. Listina základních práv a svobod

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, která byla vyhlášena předsednictvím České národní rady dne 16. prosince 1992. Listina

nabyla účinnosti 28. prosince 1992. Listina vychází především z Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (1966), Mezinárodního paktu o ekonomických, sociálních a kulturních právech (1966), Evropské konvence o ochraně práv člověka a základních svobodách (1950) a Evropské sociální charty. Listina byla původně ústavním zákonem. Ovšem při formování nových samostatných českých zákonů byla Listina jako samostatný ústavní zákon zrušena. Zvláštní usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. nově Listinu vyhlásilo, ale již ne jako samostatný ústavní zákon, ale jako součást ústavního pořádku České republiky. Takovéto upořádání má ve společnosti řadu odpůrců i zastánců. Mezi odborníky stále dochází k výkladům různých teorií o právní síle Listiny a jejím místě v českém právním řádě.

Listina obsahuje 6 hlav, které popisuje celkem 44 článků. Hlava první obsahuje základní ustanovení. Listina zdůrazňuje rovnost, svobodu. Dle Listiny jsou práva nezadatelná, nezczitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Další články popisují demokratičnost státu a jeho nezávislost na ideologiích, které by mohly demokracii potlačit. Článek 3 popisuje principy rovnosti.

Hlava druhá zaručuje právní subjektivitu a omezení práva jde pouze na základě ústavního zákona. Jako absolutní právo je zde uvedeno právo na život, ochranu lidské integrity a právo na osobní svobodu. V druhém oddílu Hlavy druhé jsou zaručena politická práva občanů republiky. Mezi politická práva patří právo na informace, právo podílet se na správě veřejných věcí, volební a petiční právo.

Hlava třetí chrání práva národnostních a etnických menšin. Takováto příslušnost nesmí být nikomu na škodu. Listina garantuje rovnoprávnost menšin, právo na rozvíjení jejich kultury a jazyka.

Hlava čtvrtá upřesňuje hospodářská, sociální a kulturní práva. Do této oblasti patří především: právo na svobodnou volbu povolání, právo sdružovat se v odborech, právo na stávkou, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na hmotné zabezpečení ve stáří, nemoci a v hmotné nouzi, právo na vzdělání, právo na zdravotní péči a právo na příznivé pracovní prostředí.

Hlava pátá poskytuje právo na soudní a jinou ochranu. Pouze nezávislé a nestranné soudy mohou rozhodovat o vině a trestu. Řeší zde otázky presumpce nevinny atd. Poslední šestá hlava jsou společná ustanovení.

6. Organizace, instituce chránící lidská práva

6.1. Evropská síť veřejných ochránců

Pokud si občané, podniky či organizace myslí, že je národní či nadnárodní instituce krátí na jejich právech, mají několik možností obrany. Mohou například využít Evropské sítě veřejných ochránců. Síť se skládá z národních ochránců práv jednotlivých členských států (jsou přizváni i ochránci práv z Norska a Islandu), z evropského veřejného ochránce práv a Petičního výboru Evropského parlamentu.

6.1.1. Národní ochránce veřejných práv

Národní ochránce veřejných práv je v České republice často značen pojmem „ombudsman“. Jedná se o mimosoudní kontrolní orgán, který dohlíží na korektnost úředních postupů. Kancelář ochránce jedná na základě podnětů od občanů, ale i na základě vlastního šetření. Pokud nastane situace, která se neslučuje s dobrými mravy, českými zákony či mezinárodními úmluvami v oblasti lidských práv, snaží se ombudsman sjednat nápravu.

Ochránce je volen Poslaneckou sněmovnou ČR. Kandidáty na pozici navrhují Prezident republiky a Senát. Funkční období je po dobu 6 let. Ombudsman se zodpovídá Poslanecké sněmovně ČR, které předkládá své zprávy. V současné době je ochráncem práv Mgr. Anna Šabatová Ph.D., která stojí v čele kanceláře od února 2014.

Veřejný ochránce práv se zabývá stížnostmi na postup, nečinnost úřadů či na ponižující zacházení a upírání základních lidských práv od jednotlivých zaměstnanců institucí. Stížnosti kancelář nejdříve posoudí a vydá stanovisko. Incidentsy starší než 1 rok, neodůvodněné skutečnosti anebo záležitosti, jimiž se zabývá soud, kancelář odloží.

Pokud ombudsman shledá stížnost za opodstatněnou, zahájí šetření. Následuje získání informací, důležitých dokumentů a místní šetření. Poznatky a právní názor je následně shrnut ve Zprávě o výsledku šetření. Jestliže dle šetření úřad pochybil, má 30 dní na nápravu. Po 30 dnech nečinnosti úřadu vydá Veřejný ochránce stanovisko a sám určí opatření k nápravě. Po uplynutí lhůt a neexistenci nápravy mohou nastoupit i sankce, které spočívají ve zveřejnění a medializaci. Ochránce může sdělit veřejnosti nejen úřad, ale i konkrétní jména úředníků, kteří pochybili.

6.1.2. Školský ochránce práv

Úřad spadá pod ministerstvo školství, jelikož školský ombudsman je zaměstnancem ministerstva na zkrácený úvazek. V polovině září 2014 vstoupil do úřadu, jako první ochránce práv ve školství, bývalý ministr školství Eduard Zeman. Na úřad se mohou obracet žáci, rodiče či pedagogové. Nově vybudovaný úřad má pomoci České školní inspekci řešit neustále narůstající počet stížností na jednání ze strany státních škol.

6.1.3. Evropský veřejný ochránce práv

Evropský veřejný ochránce práv, označovaný i jako „Evropský ombudsman“, je nezávislá a nestranná instituce Evropské unie. Posláním úřadu je zajistit spravedlivý chod EU vůči všem, kteří se na území EU pohybují a komunikují se zástupci Evropské unie.

Od července 2013 stála v čele kanceláře bývalá irská ochránkyně lidských práv Emily O'Reilly. Její funkční období však oficiálně skončilo v polovině roku 2014. Krátké funkční období souviselo s volbami do Evropského parlamentu. Nový Parlament v prosinci 2014 zvolil Emily O'Reilly opět do funkce. I když je kancelář ochránce práv nezávislá a nepřijímá žádné pokyny od orgánů a ostatních institucí EU, musí každoročně informovat Evropský parlament o své činnosti a výsledcích.

Ochránce vyšetřuje pouze stížnosti na postupy a rozhodnutí úřadů, orgánů a institucí Evropské unie, kromě Soudního dvora EU. Stížnost může podat každý občan, podnik či organizace sídlící na území EU. Stížnosti se mohou například týkat diskriminace, zatajení informací, zbytečných průtahů a překročení pravomocí.

Před podáním stížnosti k Evropskému veřejnému ochránci práv se musí stěžovatel pokusit situaci vyřešit s dotčeným orgánem EU. Stížnost se musí podat nejpozději do dvou let od zjištění skutečností, proti kterým má být stížnost podána. Písemně vyplněnou stížnost lze odeslat v online podobě či poštou a je k dispozici ve 23 úředních jazycích EU.

Ochránce práv stížnost posoudí a informuje dotčený orgán, instituci či úřad. A nadále se snaží vytvořit nápravu situace. Jestliže orgán nekomunikuje či odmítá spolupráci, postupuje případ k Evropskému parlamentu. Parlament může zaujmout stanovisko a vytvořit politické rozhodnutí.

6.1.4. Petiční výbor Evropského parlamentu

Právo na podání petice patří mezi základní práva občana Evropské unie na základě článku 227 Smlouvy o fungování Evropské unie. Petice může mít formu žádostí, stížností vůči uplatňování právních předpisů EU. Petice umožňují Evropskému parlamentu upozorňovat na případy porušování práv evropských občanů ze strany členských států či evropských institucí.

Petiční výbor prozkoumá, zda petice má správné náležitosti a zda spadá do oblasti činnosti EU. Pokud je petice přijata jako přípustná Petiční výbor se může pokusit vyřešit problém ve spolupráci s orgány státní nebo místní správy členských států. Nemůže zvrátit rozhodnutí přijatá příslušnými orgány členských států, nemůže vynést rozsudek ani zpochybnit rozhodnutí soudů členských států. Nepřípustná petice se pouze zapíše do rejstříku. Iniciátor petice je o nepřípustnosti informován a odkázán na příslušný orgán, který je více způsobilý stížnost posoudit a vyřešit.

6.2. Vládní organizace

V České republice se nachází mnoho organizací a agentur zabývajících se ochranou lidských práv a svobod. Ve státní sféře fungují organizace především jako poradní výbory. Do vládních organizací se zahrnují i pobočky zastupující mezinárodní organizace v ČR.

6.2.1. Rada vlády pro lidská práva

Rada vlády pro lidská práva byla zřízena usnesením vlády v roce 1998. Rada funguje jako poradní orgán vlády v oblasti lidských práv a dohlíží nad dodržováním Ústavy a Listiny základních práv a svobod. Její členové jsou pověřeni sledováním plnění závazků plynoucích z mezinárodních smluv. Rada zpracovává návrhy zákonů, hodnotí návrhy zákonů z různých ministerstev a zároveň úzce spolupracuje i s nevládními neziskovými organizacemi a celky územní samosprávy.

6.2.2. Rada vlády pro národnostní menšiny

Rada pro národnostní menšiny vznikla již v roce 1968, avšak prošla několika změnami a v roce 2014 byla jmenována nová Rada, která je poradním a iniciativním orgánem vlády ve věcech týkajících se národnostních menšin. Rada má celkem 30 členů, ovšem nejdůležitější jsou zástupci 14 národnostních menšin v ČR.

6.2.3. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Rada vznikla v roce 1997 a je poradním, iniciačním orgánem Vlády v oblasti romské menšiny. Napomáhá integraci Romů do společnosti. Zaznamenává, sbírá informace, které formou návrhů a podkladů předává vládě. Klíčovými dokumenty jsou Koncepce romské integrace a Zpráva o stavu romské menšiny v České republice. Dokumenty jsou každoročně předávány Úřadu vlády.

6.2.4. Vládní výbor pro zdravotně postižené občany

Výbor byl zřízen v roce 1991 jako stálý koordinační, iniciační a poradní orgán vlády. Hlavním úkolem je pomáhat zdravotně postiženým občanům k plnohodnotnému životu a k vytvoření rovnoprávných příležitostí. Pro lepší pochopení problému jsou členy Výboru zástupci občanů se zdravotním postižením.

6.2.5. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

Pražská pobočka úřadu byla otevřena v roce 1992 v souvislosti s připojením ČR k Úmluvě o uprchlících. Hlavním úkolem UNHCR je vybudování komplexního a udržitelného azylového systému. K vytváření potřebného systému napomáhá vlastní právní poradenství a úzká spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi.

6.2.6. Dětský fond OSN (UNICEF)

Dětský fond OSN se zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje. Hlavním úkolem kanceláře je šíření programu UNICEF a shromažďování finanční podpory od dárců z České republiky.

6.3. Neziskové organizace

V České republice působí řada nevládních neziskových organizací. Jsou nedostatečně financovány a často mohou konat své projekty pouze za přispění finančních darů, pomoci od dobrovolníků. Díky rozmanitosti a obsáhlosti sféry NNO jsou nastíněny pouze nejznámější a největší organizace působící v oblasti lidských práv.

6.3.1. Amnesty International

Celosvětová dobrovolnická nezisková organizace. Sdružuje dobrovolníky, kteří nejsou lhostejní k porušování lidských práv. Organizace pořádá veřejné kampaně a usiluje i o systémové právní změny. Mezi hlavní cíle více než 3 milionů dobrovolníků patří především spravedlivé soudy pro všechny, zrušení mučení a trestu smrti, ochrana civilistů v ozbrojených konfliktech, odstranění diskriminace a boj proti chudobě.

6.3.2. Český helsinský výbor

Český helsinský výbor je následovník Československého helsinského výboru. Kořeny výboru sahají do roku 1988. Posláním je podpora a ochrana rovnosti a osobní svobody. Výbor se specializuje na problematiku trestu odnětí svobody, práci policie a zabývá se problematikou rovných příležitostí, diskriminace a rasismu. Pomocí monitoringu zjišťuje aktuální situaci v ČR a výsledky zveřejňuje nejen skrz publikační činnost, ale i pomocí seminářů a právního poradenství.

6.3.3. Člověk v tísni

Nevládní nezisková organizace považující lidskou důstojnost a svobodu za základní lidská práva. I když se jedná o českou organizaci, působnost sahá do desítek dalších zemí. Člověk v tísni nemá konkrétní oblast působnosti, zaměřuje se na aktuální problémy a priority si určuje dle skutečného dopadu pomoci.

6.3.4. Liga lidských práv

Liga lidských práv je nezisková organizace, která sídlí v České republice. Její počátky sahají až do roku 2000, ovšem oficiální založení se datuje rokem 2002. Liga lidských práv se především věnuje prosazování lidských práv do praxe státních úřadů a podvědomí veřejnosti. Poskytuje také právní poradnu a obhajoby pro bono. Organizace dbá především na dodržování lidských práv v oblasti zdravotnictví, justice a školství.

7. Lidská práva a obchod

Obchod versus lidská práva je aktuální a obtížně řešitelné téma i v politických sférách. Politici v rámci vyjednávání o mezinárodních obchodních smlouvách často upřednostňují ekonomické aspekty před lidskými. Avšak v jaké míře si mohou státy dovolit neobchodovat se zeměmi, které mají jiné pohledy na lidská práva? I čeští politici se v tomto názoru rozcházejí. Někteří požadují striktní dodržování neobchodovatelnosti. Jiní naopak argumentují, že mezinárodní smlouvy mohou ekonomicky i sociálně chránit vlastní obyvatelstvo. V roce 2014 diskuzi vyvolalo vyjednávání s Čínskou lidovou republikou. Prezident Miloš Zeman či expremiér Jiří Rusnok posílení spolupráce vítají. Bývalý vicepremiér Martin Bursík nikoliv.

Zákony, Úmluvy a Charty chránící lidská práva určují především zakázané formy podnikání. V této kapitole budou nastíněny některé ze zakázaných praktik či předmětů podnikání. Závěr kapitoly se bude věnovat systémům pomoci při podnikání, které nemusí mít původ v Evropské Unii, ale EU je jejich silný partner a podporovatel.

7.1. Neetické aspekty v obchodování

7.1.1. Obchod s lidmi

Obchod s lidmi patří mezi nejvýnosnější formy organizovaného zločinu, při kterém dochází k porušování lidských práv. Můžeme jej chápat jako přesun či podmaňování osob na základě vyhrožování, pomocí únosu, lži a také přesun osob za finanční úplatu k jiné osobě. Přesný počet obětí není znám. Studie mezinárodních agentur se rozcházejí. Ze statistik, které uveřejnilo Ministerstvo zahraničních věcí ČR, vyplývá, že v rámci Evropy je prodáno 300 000 až 500 000 osob. V ČR byl nárůst v 90. letech minulého století. Jednalo se o prodej žen do zemí západní Evropy. V posledních letech se podíl českých občanů v tomto druhu „podnikání“ snižuje. Česká republika slouží jako země tranzitní. Metody pachatelů se neustále zlepšují. U obětí je vybudován pocit vykořistění. Oběti mlčí a pro policii je těžké obchodní síť odhalit.

Důležitý dokument, který se týká obchodování s lidmi - Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, doplňuje Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. V EU vydávají bezpečnostní složky pravidelné reporty. I Česká republika se snaží o potlačení zločinu. Každý rok jsou

vydávány zprávy o stavu v České republice a o nápravu se starají Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v ČR. Aktuální strategie platí od roku 2012 do roku 2015.

Díky propracovanosti nelegálního systému je nesmírně důležitá mezinárodní policejní spolupráce. V září 2013 proběhl velký zátah pod vedením Evropského policejního úřadu. Europol spolu s policejními orgány z 34 zemí, včetně ČR, zatkli 1 027 osob. Operace Archimedes byla zaměřena na drogy a obchod s lidmi.

7.1.2. Pracovní vykořisťování

Pracovní vykořisťování (moderní otroctví) je součástí obchodu s lidmi. Dle indexu otroctví, který vytvořila Walk Free Foundation (organizace na ochranu lidských práv), je v České republice v moderním otroctví více než 38 000 obyvatel. Díky této informaci je naše republika 3. nejohroženější stát Evropy. Moderní otroctví znamená faktické ovládnutí lidí - podlomení jejich vůle. Zahrnuje nucené práce, dlužní otroctví či nucení k prostituci. Lidé pracují zadarmo či za almužnu, která jim znemožňuje únik.

7.1.3. Dětská práce

Na světě je nuceno pracovat každé šesté dítě. Především se jedná o asijské a africké děti. Celosvětové a evropské organizace se snaží o snížení počtu pracujících dětí. Děti chrání Úmluva o právech dítěte, ale i Všeobecná deklarace lidských práv. Na základě smluv požaduje EU po evropských firmách zavedení pracovních norem. Evropské firmy by měly zamezit dětské práci ve svých pobočkách, a to i v zemích, kde je dětská práce považována za přijatelnou. Evropská unie dosahuje úspěchu při zavádění společenské odpovědnosti firem. Především asijské země argumentují, že děti jsou často jedinými živiteli rodin. Pokud by dítě nepracovalo, byla by existenčně ohrožena celá rodina.

7.1.4. Obchod s lidskými orgány

Obchod s lidskými orgány je považován za nemorální. Jedná se o obchod s orgány, které jsou za vysokou finanční úplatu odebrány živým dárčům (dárce dostanou minimální částku) nebo jsou osoby kvůli orgánům usmrcovány. Evropská unie nemůže přesně stanovit počet získaných orgánů a prokazování je komplikované. V roce 2013 evropský prokurátor přikázal prošetřit informace z Kosova. V červenci 2014 zvláštní komise potvrdila, že docházelo k usmrcování zajatců, odstraňování a prodávání orgánů. Aby dárcovství bylo legální, je nutný písemný souhlas dárce. V případě smrti osoby, která nebyla dárce, může s dárcovstvím souhlasit nejbližší rodina.

7.2. Etické aspekty v obchodování

Aby se neporušovala lidská práva v obchodě, docházelo k vytvoření příznivých pracovních podmínek a nedošlo k potlačení podnikání (i právo na podnikání je základním lidským právem) schválila Rada OSN pro lidská práva standardy pro řešení lidských práv v souvislosti s obchodem. Zásady pro podnikání a lidská práva řeší několik aspektů pro vytvoření pozitivního podnikatelského prostředí, které ovlivňuje i lidská práva. Napomáhá řešit nebezpečí, která plynou z ohrožení pověsti při nedodržování lidských práv. Firmy dodržující lidská práva mohou dosahovat lepší úrovně služeb, posilují se firemní hodnoty a vytváří se konkurenční výhoda. Tyto obecné zásady se objevují v rámci ISO 26 000 a standartu IFC.

Evropská unie podporuje etické aspekty nejen v členských státech, ale v rámci poboček evropských firem i v jiných zemích. Zároveň se snaží podporovat spravedlivý obchod. Fair trade se sice přímo netýká evropských podniků, ale týká se evropských spotřebitelů.

7.2.1. Fair Trade

Fair Trade neboli spravedlivý obchod se týká producentů z Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Při vytvoření pozitivních a spravedlivých podmínek dostávají pěstitelé spravedlivou odměnu za svou práci. Fair Trade zabraňuje otroctví, dětské práci a porušování lidských práv. Zároveň je pro ně důležitá ochrana životního prostředí.

Pro dobře fungující a prosperující producenty, kteří se zapojili do Fair Trade je Evropa důležitá. Při správném zacílení a podávání informací získávají stále větší objem zákazníků. Na světě je do Fair Trade zapojeno přibližně 2,5 milionů pěstitelů, které podporuje 1 494 světových měst. Počet měst se neustále zvyšuje. V České republice podporuje Fair Trade 7 měst, do podpory se přidávají i jiná zařízení. Jako příklad můžeme uvést Ekonomickou fakultu Jihočeské univerzity.

Mezi nejčastější Fair Trade výrobky patří káva, čaj, kakao, víno, rýže, banány a jiné komodity. Nad dodržováním pravidel dohlíží mnoho mezinárodních agentur a organizací. V České republice je to od roku 2004 Asociace pro Fair Trade. Asociace kontrolují a monitorují prodej výrobků, které nesou ochrannou známku FAIRTRADE. Ochrannou známku uděluje mezinárodní organizace Fairtrade Labelling Organizations International.

8. Cíle a metodika

8.1. Cíl práce

Cílem práce je poukázat na vývoj ochrany lidských práv v rámci Evropské unie, analyzovat současný stav a provázanost v souvislosti na právní úpravu České republiky, včetně prosazování lidských práv pomocí soudních rozhodnutí.

8.1.1. Hlavní cíle

Zmapování ochrany lidských práv na území Evropské unie, potažmo v České republice. Zjištění provázanosti právní úpravy při přijímání nových zákonů.

8.1.2. Vedlejší cíl

Nastínění problematiky lidských práv v moderním pojetí na soudních rozsudcích.

8.2. Hypotézy

Pro naplnění cíle diplomové práce byly stanoveny následující hypotézy:

- více než 25 % zákonů přijatých ve sledovaném období bylo navrženo na základě požadavků Evropské unie
- zákony s odkazem na Evropskou unii měly alespoň 80 % šanci na přijetí
- zákony s odkazem na Evropskou unii měly minimálně o 15 % větší šanci na přijetí než ryze české návrhy zákonů
- zákony s přímým odkazem na lidská práva a na Evropskou unii měly minimálně o 25 % větší úspěšnost při přijetí než české zákony, které se týkaly lidských práv.

8.3. Metodika

Práce je rozdělena na 2 části, část teoretickou a část praktickou. Každá z těchto částí má jiný způsob zpracování. Teoretická část má podobu literární rešerše. Výchozí metodou zpracování je nastudování informací z oblasti ochrany lidských práv, souvisejících dokumentů, organizací a odborné literatury. Uplatňuje se zejména metoda výkladu fungování práva v oblasti ochrany lidských práv na území Evropské Unie, potažmo Evropy a České republiky.

Praktická část je rozdělena na dvě podkapitoly. První část se týká VII. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. V této podkapitole jsou prostudovány návrhy zákonů a vliv odkazu na právo Evropské unie na přijetí těchto návrhů. Tento vliv je zkoumán jak u všeobecných, tak i zákonů, které obsahují přímý odkaz na ochranu lidských práv. Pro účely tohoto zkoumání byly vybrány pouze návrhy, které prošly schvalovacím procesem – tedy nebyly automaticky začleněny do české právní úpravy.

Zdrojovými daty pro výzkum se stala databáze sněmovních tisků. Sběr probíhal od počátku VII. volebního období až do 15. února 2015. Pro zkoumání vlivu byla použita Bayesova věta, která ukazuje, jak určitá vlastnost ovlivňuje výsledek. Ovlivňující vlastností je v případě diplomové práce evropský prvek anebo odkaz na lidská práva.

Bayesova věta stanovuje vzorec pro podmíněnou pravděpodobnost jevu $P(B|A)$, kterou je možné spočítat, pokud známe pravděpodobnosti $P(A)$, $P(B)$ a $P(A|B)$, pak můžeme teoretický vzorec Bayesovy věty vyjádřit jako:

$$P(B|A) = P(A|B) P(B) / P(A)$$

Tento teoretický vzorec byl použit jako výchozí vzorec pro výpočty podmíněné pravděpodobnosti v praktické části, kde byl vzorec přizpůsoben zkoumanému jevu.

V druhé části praktické práce jsou rozebrány vybrané rozsudky Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva. Rozsudky byly vybrány jako ukázka vlivu rozhodnutí evropských soudů na české právo, soudnictví či subjekty. Vybrané spory mají především poukázat na vývoj chápání lidských práv v moderní společnosti, kde je do problematiky lidských práv zařazována i ochrana spotřebitele a postupně se o ochranu dle Úmluv a Listin začínají přihlašovat i firmy. Díky komplikovanosti rozsudků je vždy nastíněn případ, zásah Soudního dvora EU, ESLP a případný vliv na české subjekty. Spory trvaly několik let a do šetření vstupovalo několik instancí, proto byl na zpracování použit časový rámec dle kontextu celého případu.

9. Praktická část

9.1. Schvalování zákonů v VII. volebním období

Zjistit reálný podíl evropské legislativy v českém právním řádu je nesnadné. Jak již bylo naznačeno v teoretické části, evropské právo prorůstá českým právem a není snadno oddělitelné a identifikovatelné. I když některé předpisy provádějí příslušná opatření ihned, tedy je možné jejich označení za přímo ovlivnitelné, existují i předpisy, které musejí projít schvalováním jako každý český zákon. Můžeme říci, že evropské právo je všude kolem nás, ať už je přímo viditelné anebo skryté.

V následující kapitole bude nastíněno, zda nutnost přijetí zákona dle požadavků EU má vliv na přijímání zákonů v ČR. Anebo zda mají ryze české zákony stejnou pravděpodobnost úspěchu. V první části představíme údaje o schvalování všeobecných návrhů zákona za aktuální volební období a v druhé části se zaměříme pouze na výběr zákonů, které se dotýkají lidských práv.

9.1.1. Rozbor všeobecných zákonů

Údaje pocházejí z databáze sněmovních tisků, které se vztahují k VII. volebnímu období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a jsou volně přístupné z oficiálních stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Aktuální volební období započalo v roce 2013 a sběr údajů skončil 15. února 2015. Ve sledovaném období bylo navrženo 228 zákonů (pro účely diplomové práce byly zahrnuty návrhy zákonů – do výčtu nejsou zahrnuty mezinárodní smlouvy, zprávy, stanoviska a usnesení vlády). Vzhledem k tomu, že období neskončilo, část z navrhovaných zákonů je ještě ve fázi schvalování. K poslednímu dni sledovaného období se ukončilo celkem 139 návrhů.

Z toho bylo 90 vládních, 39 poslaneckých a 10 senátních návrhů. Vzhledem k tomu, že navrhovatel může kdykoliv, před konečným rozhodnutím, svůj návrh stáhnout, snížil se počet vládních návrhů na 79, poslaneckých na 28 a senátních na 8. Ve volebním období se objevilo i 6 návrhů zákona, které navrhla vyšší územní samospráva (kraj), ovšem tyto návrhy jsou ještě ve fázi schvalování.

Celým procesem schvalování tedy prošlo 115 návrhů zákona. Tyto hodnoty budou konečné pro vyjádření úspěšnosti a míry přijímání zákonů. Ze 115 návrhů bylo schváleno 88 zákonů. Nejvyšší úspěšnost měly návrhy, které dodala Vláda ČR.

Vládní návrhy byly schváleny v počtu 76, vláda měla cca 96 % úspěšnost schválení návrhů. Senátní návrhy prošly v počtu 7 z 8 možných, úspěšnost u senátních návrhů činila cca 88 %. Nejnižší úspěch ve schvalovacím řízení zaznamenala Poslanecká sněmovna ČR. Z jejích návrhů bylo akceptováno pouze 18 %, tudíž pouze 5 návrhů, které Poslanecká sněmovna navrhla, se zařadilo do českého právního řádu. Z uvedených čísel lze určit, že v daném období byla pravděpodobnost na přijetí zákona cca 76 %.

Pro přehlednost uvádím předcházející zjištění a vlastní výpočty do tabulky 1.

Tabulka 1: Rozbor všeobecných zákonů

Stav návrhu Navrhovatel	Celkem navrženo	Přijato	Zamítnuto	Vzato zpět	V jednání	Úspěšnost přijetí
Vládní návrhy	128	76	3	11	38	96 %
Návrhy PS	81	5	23	11	42	18 %
Senátní návrhy	13	7	1	2	3	88 %
Návrhy krajů	6	0	0	0	6	Nezjištěno
Celkem	228	88	27	24	89	76 %

Zdroj: Sněmovní tisky, výpočty vlastní

Při zkoumání vlivu evropského odkazu na úspěšnost přijetí návrhu, byl nejdříve stanoven počet návrhů zákona, které v daném období odkazovaly na Evropskou Unii. Zdrojem dat byla opět oficiální stránka Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Pro stanovení pravděpodobností byly použity návrhy, které již prošly projednáním, byl ukončen proces schvalování.

- Celkem bylo řádně ukončeno 115 návrhů, z nichž 37 mělo vztah k právu EU. Podíl tedy činí cca 32 %.
- Celkem bylo přijato 88 zákonů, z nichž s právem Evropské unie souviselo 35. Zákony s odkazem na právo EU, tedy tvořily 40 % všech přijatých zákonů

Pro zjištění, zda evropský odkaz zvyšuje pravděpodobnost přijetí zákona, byla aplikována Bayesova věta (teoretický vzorec uveden v metodické části).

Zjištění pravděpodobnosti je podstatné pro analýzu pravděpodobnosti a možností pro návrh zákonů v dalším volebním období.

- Výpočet pravděpodobnosti úspěchu na přijetí u návrhů s odkazem na EU

Výpočet je proveden na základě dostupných dat. Byla zjištěna pravděpodobnost na přijetí zákona, kolik % návrhů bylo evropských a jaká je pravděpodobnost, že přijatý zákon patří do této skupiny. Uvedené výpočty již byly vyčísleny výše, ale pro potřeby Bayesova vzorce, jsou vypsány slovně a následně je proveden výpočet pravděpodobnosti vlivu na schválení.

$P(\text{zákon bude přijat}) = \text{počet přijatých návrhů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je evropský}) = \text{počet navržených evropských zákonů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je evropský} \mid \text{zákon bude přijat}) = \text{počet evropských přijatých} / \text{počet všech přijatých}$

Dosazení do Bayesova vzorce:

$P(\text{zákon bude přijat} \mid \text{zákon je evropský}) = P(\text{zákon je evropský} \mid \text{zákon bude přijat}) \cdot P(\text{zákon bude přijat}) / P(\text{zákon je evropský})$

Matematické vyjádření:

$$40 \cdot 76 / 32 = 95 \%$$

Zákony, které mají odkaz na evropskou legislativu anebo jsou navrhovány dle požadavků EU, mají 95 % pravděpodobnost úspěchu při schvalování.

- Výpočet pravděpodobnosti úspěchu na přijetí u ryze českých návrhů

Výpočet se provádí obdobně jako u předešlého zkoumání pravděpodobnosti, ovšem místo zkoumání evropského vlivu se posuzují pouze čistě české návrhy zákonů.

$P(\text{zákon bude přijat}) = \text{počet přijatých návrhů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je český}) = \text{počet navržených českých zákonů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je český} \mid \text{zákon bude přijat}) = \text{počet českých přijatých} / \text{počet všech přijatých}$

Dosazení do Bayesova vzorce:

$P(\text{zákon bude přijat} \mid \text{zákon je český}) = P(\text{zákon je český} \mid \text{zákon bude přijat}) \cdot P(\text{zákon bude přijat}) / P(\text{zákon je český})$

Matematické vyjádření:

$$60 \cdot 76 / 68 = 67 \%$$

Zákony, které nemají odkaz na evropskou legislativu, mají pouze 67 % pravděpodobnost úspěchu na přijetí a zařazení do českého právního řádu.

Shrnutí kapitoly:

Jak vyplývá z předchozích výpočtů, evropský prvek zvyšuje pravděpodobnost přijetí zákona. Je zajímavé, že rozdíly jsou tak velké. Při bližším zkoumání můžeme zjistit i skutečnost, že vysoká úspěšnost přijímání vládních návrhů závisí na návaznosti na evropské právo. Ministerstva, potažmo vláda, totiž navrhuje zákony dle požadavků EU, a v daném období pouze 2 vládní návrhy s odkazem na EU byly zamítnuty.

9.1.2. Rozbor zákonů, které se týkají ochrany lidských práv

Stejně jako v předchozí části jsou využita data z VII. volebního období. V dnešní době je velmi problematické analyzovat míru přijetí či nepřijetí zákona, který se dotýká lidských práv. Problematičnost je ve velkém rozšíření pojmu - lidské právo. Se slovním spojením se setkáváme ve zprávách i při řízení firem, které prosazují společenskou odpovědnost. Odkaz na lidská práva nalezneme skoro ve všech zákonech či v jejich návrzích. Proto o zákonech, které se zabývají lidskými právy, mají vypovídající hodnotu i předchozí výpočty. Pro účely následujícího rozboru byly vybrány návrhy, ze kterých je patrný odkaz na ochranu lidských práv. Lidská práva jsou v české i v evropské právní úpravě dlouho zakořeněná, proto se jedná ve většině případů o novely zákonů. V VII. volebním období se přímé návrhy týkaly školství, ochrany spotřebitele, zdravotnictví, pracovně-právních vztahů či vztahů rodinných.

Ve sledovaném období bylo navrženo 29 zákonů (pro účely diplomové práce byly zahrnuty pouze návrhy zákonů dle výše uvedeného výčtu). Vzhledem k tomu, že aktuální volební období neskončilo, je 9 návrhů zákona ve fázi schvalování. K poslednímu dni sledovaného období bylo řádně ukončeno 20 návrhů. Z toho bylo 17 vládních návrhů, 2 poslanecké a 1 senátní návrh zákona. Před dokončením schvalovacího procesu vzala Poslanecká sněmovna ČR 1 návrh zpět. Celým procesem schvalování prošlo 19 návrhů zákona. Tyto hodnoty budou konečné pro vyjádření úspěšnosti a míry přijímání zákonů. Z 19 návrhů bylo schváleno 18 zákonů. Poslanecká sněmovna ČR byla neúspěšná, navrhla 1 zákon, který však byl zamítnut. Zákony,

kteře se zabývají lidskými právy, byly přijaty s 95 % úspěšností. Při porovnání vidíme, že zákony chránící lidská práva mají větší šanci na přijetí než všeobecné zákony.

Pro přehlednost uvádím předcházející zjištění a vlastní výpočty do tabulky 2.

Tabulka 2: Rozbor lidsko-právních zákonů

Stav návrhu Navrhovatel	Celkem navrženo	Přijato	Zamítnuto	Vzato zpět	V jednání	Úspěšnost přijetí
Vládní návrhy	22	17	0	0	5	100 %
Návrhy PS	5	0	1	1	3	0 %
Senátní návrhy	2	1	0	0	1	100 %
Celkem	29	18	1	1	9	95 %

Zdroj: Sněmovní tisky, výpočty vlastní

Při zkoumání vlivu evropského odkazu na úspěšnost přijetí návrhu, byla zdrojem dat opět oficiální stránka Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Pro stanovení pravděpodobnosti byly použity návrhy, u kterých byl ukončen proces schvalování.

- Celkem bylo řádně ukončeno 19 návrhů, z nichž 7 mělo vztah k právu EU. Podíl tedy činí cca 37 %.
- Celkem bylo přijato 18 zákonů, z nichž s právem Evropské unie souviselo 7. Zákony s odkazem na právo EU, tedy tvořily 39 % všech přijatých zákonů.

Pro zjištění, zda evropský odkaz zvyšuje pravděpodobnost přijetí zákona, byla aplikována Bayesova věta (teoretický vzorec uveden v metodické části).

- Výpočet pravděpodobnosti úspěchu na přijetí u návrhů s odkazem na EU

Tento výpočet je proveden na základě dostupných dat. Obdobně jako u zkoumání vlivu evropského odkazu na všeobecné zákony.

$P(\text{zákon bude přijat}) = \text{počet přijatých návrhů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je evropský}) = \text{počet navržených evropských zákonů} / \text{počet všech návrhů}$

$P(\text{zákon je evropský} \mid \text{zákon bude přijat}) = \text{počet evropských přijatých} / \text{počet všech přijatých}$

Dosazení do Bayesova vzorce:

$$P(\text{zákon bude přijat} \mid \text{zákon je evropský}) = P(\text{zákon je evropský} \mid \text{zákon bude přijat}) \cdot P(\text{zákon bude přijat}) / P(\text{zákon je evropský})$$

Matematické vyjádření:

$$39 \cdot 95 / 32 = 100 \%$$

Zákony, které mají odkaz na legislativu EU anebo jsou navrhovány dle požadavků EU, měly v VII. volebním období 100 % pravděpodobnost úspěchu při schvalování.

- Výpočet pravděpodobnosti úspěchu na přijetí u ryze českých návrhů chránících lidská práva

Výpočet se provádí obdobně jako u předešlého zkoumání pravděpodobnosti, posuzují se čistě české návrhy zákonů, které přímo zahrnují ochranu lidských práv.

$$P(\text{zákon bude přijat}) = \text{počet přijatých návrhů} / \text{počet všech návrhů}$$

$$P(\text{zákon je český}) = \text{počet navržených českých zákonů} / \text{počet všech návrhů}$$

$$P(\text{zákon je český} \mid \text{zákon bude přijat}) = \text{počet českých přijatých} / \text{počet všech přijatých}$$

Dosazení do Bayesova vzorce:

$$P(\text{zákon bude přijat} \mid \text{zákon je český}) = P(\text{zákon je český} \mid \text{zákon bude přijat}) \cdot P(\text{zákon bude přijat}) / P(\text{zákon je český})$$

Matematické vyjádření:

$$61 \mid 95 / 63 = 92 \%$$

Zákony, které neměly odkaz na evropskou legislativu, měly 92 % pravděpodobnost úspěchu na přijetí a zařazení do českého právního řádu.

Shrnutí kapitoly:

Jak vyplývá z výpočtů, evropský prvek zvyšuje pravděpodobnost přijetí zákona. Je zajímavé, že rozdíly nejsou velké. V rozboru všeobecných návrhů zákonů byl velký rozdíl. Na základě propočtů podmíněné pravděpodobnosti můžeme říci, že pokud je návrh zákona evropský a dotýká se lidských práv, je jeho přijetí téměř jisté. Obecně se dá říci, že evropské a ochranné prvky zvyšují pravděpodobnost a rychlost úspěšného procesu schvalování.

9.2. Judikatura v oblasti lidských práv a vliv na Českou republiku

V následující kapitole budou nastíněny některé z rozsudků, které měly vliv na české občany, firmy či zákony. I když práce pojednává o provázanosti a vlivu především legislativy EU na české právo, nesmíme opomenout ani judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Ve většině případů žalují čeští občané stát či orgány státní správy právě k ESLP. Na příkladu společnosti Delta a. s. bude poukázáno na skutečnost, že i obchodní společnosti mohou podávat stížnosti či Českou republiku žalovat u evropských a mezinárodních soudů, které se zabývají otázkou lidských práv. Myslím si, že tento příklad je velmi důležitý, jelikož si mnoho občanů myslí, že se lidská práva dotýkají pouze fyzických osob.

Evropský soudní dvůr se zabývá ve vztahu k České republice ve velké míře předběžnými otázkami, žalobou na neplánost anebo na nečinnost. V roce 2014 Soudní dvůr Evropské unie ukončil 20 řízení, tato řízení se přímo týkala České republiky. České soudy podaly požadavek na předběžnou otázku v 6 případech. Předběžné otázky se týkaly výkladu práva v oblasti rodičovství, zemědělské podpory, ochrany osobních údajů (případ bude rozpracován níže), autorských práv či oblasti zaměstnání. V dalších případech byla Česká republika žalována Evropskou komisí, státy či občany nebo ČR stála na straně žalující - v listopadu 2014 byla zamítnuta žaloba na neplatnost rozhodnutí Komise, ohledně vnitřního trhu se zemním plynem.

Judikatura jak Soudního dvora Evropské unie, tak i Evropského soudu pro lidská práva je pro Českou republiku závazná. A to nejen, když stojí Česká republika jako jedna ze stran sporu. Pravomocné rozsudky mohou sloužit a často i slouží jako východisko pro rozhodování ve věcech, které stojí na stejném právním základě. U judikatury Soudního dvora EU si je potřeba uvědomit, že rozhodnutí ovlivňuje nejen Českou republiku, ale i unijní právo, které se ČR zavázala akceptovat. Proto je potřeba sledovat soudní rozhodnutí i v oblasti unijního práva (příklad slučitelnosti přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech- viz níže)

V následující části budou nastíněny některé z rozsudků, posudků a rozhodnutí, které se vztahují k České republice. Vliv může být odražen v přijmutí přímého rozsudku. Nepřímé rozsudky se sice týkají jiného státu, ale stály na právních jistotách, které obdobně platily či stále platí i v České republice.

9.2.1. Posudek 2/13 Soudního dvora ve věci Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Dne 18. prosince 2014 vydal Soudní dvůr posudek ohledně přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Posudek se týkal slučitelnosti návrhu na přistoupení se Smlouvou o EU a Smlouvou o fungování EU. Požadavek na posudek vydala 4. července 2013 Komise, která projednávala přistoupení k Úmluvě, potažmo k Radě Evropy.

Lisabonská smlouva, platná od prosince 2009, přistoupení zahrnuje v 6. článku, kde Unie uznává, že základní práva, která Úmluva zaručuje, tvoří obecné zásady práva Unie. Ve 2. Odstavci článku 6 řeší Lisabonská smlouva přímo přístup k Úmluvě. V roce 2010 započalo jednání o přístupu, které vyústilo k žádosti o posudek slučitelnosti s právem EU.

Nejvyšší soudní instance Evropské unie v posudku uvedla, že část Lisabonské smlouvy je neslučitelná s unijním právem, především s ohledem na čl. 6 odst. 2 SEU. Soud akceptoval, že Lisabonská smlouva řeší právní základ pro přistoupení, avšak Evropská unie nemůže být považovaná za stát a jako taková má zvláštní rysy. De facto se v celém procesu jednalo nejen o přistoupení k Úmluvě, ale i do Rady Evropy. Tudíž by se jednalo o mezinárodní smlouvu mezi EU a Radou Evropy, která by zavazovala nejen Unii, ale i všechny její orgány a členské státy akceptovat rozsudky Evropského soudu pro lidská práva. Tímto pádem by dle Soudu byla ohrožena nedotknutelnost pravomocí Unie a jejích orgánů dle Smluv.

Po přistoupení by EU jako smluvní strana podléhala externí kontrole. Orgány, včetně Soudního dvora EU, by podléhaly kontrole a zároveň by při svém rozhodování musely akceptovat rozhodnutí ESPL. Soud především uvedl, že interní pravomoc a činnost orgánů nesmí být řízena zvenčí. O legislativě EU, stížnostech občanů či organizací na orgány EU, by v tomto případě rozhodovali soudci ESLP. Aktuálních 47 soudců pochází ze států, které jsou členy Rady Evropy. Tudíž by se jednalo o soudce, kteří nepocházejí ze členských států Evropské unie – např. z Ázerbájdžánu, Norska, Turecka, Ruska.

V posudku je také vyjádřena obava o předběžné řízení, které by se případným připojením dalo obejít. Na základě rozsáhlého výkladu unijního práva bylo rozhodnuto,

že připravená vyjednávací smlouva je v rozporu s unijními zásadami, a že přistoupení je možné po zapracování daných připomínek.

Možné příčiny a dopady posudku

Na první pohled se tato kauza může jevit jako bezvýznamná. I bez přistoupení přece Lisabonská smlouva platí a neurčuje časový horizont k přistoupení k Úmluvě. Avšak z pohledu soudní ochrany dodržování lidských je tato oblast dle mého názoru významná. O důležitosti svědčí i fakt, že dle Nejvyššího soudu vysvětlení přímo v České republice poskytne i soudce Soudního dvora EU Jiří Malenovský.

Po nastudování posudku a historie soudů, se přikláním k názorům profesora Pavlíčka. Posudek Soudního dvora vidím, jako pokus o hájení vlastního zájmu Soudního dvora. Pokud by totiž dohoda o připojení prošla, dostal by se Soudní dvůr v oblasti ochrany lidských práv do područí Evropského soudu pro lidská práva. Tudíž by plně musel respektovat jeho judikaturu. Při zkoumání rozhodnutí je judikatura, dle mého názoru, odlišná. Jako příklad můžeme zvolit náš soudní systém, který podléhá Soudnímu dvoru.

Pro českého občana či instituci by to znamenalo, že by mohl stížnost na orgán EU podat i k Evropskému soudu pro lidská práva, stejně jako stížnost na svou vlastní zemi.

Budoucnost přistoupení

Vyjednávání o přistoupení není novinkou. O přistoupení se hovoří dokonce již od 70. let. Nejvyšší soudní instance EU však vždy kladla velmi přísné podmínky. Obdobný posudek již byl vydán, jednalo se o posudek č 2/94. V tu dobu nebyla dle Soudu pravomoc k přistoupení na základě doložky flexibility. Lisabonská smlouva však právní podmínky stanovila a určila jasný záměr.

Nyní se opět musí rozeběhnout nové jednání o přístupu. Nalézt nový kompromis může být velice problematické, jelikož i toto vyjednávání mezi Evropskou Unií a smluvními státy Evropské úmluvy o lidských právech, stálo na křehkém podkladu. Přinejmenším bude vyjednávání trvat několik let. Proto nezbude ani českým občanům nic jiného než se obracet buď na Soudy Evropské Unie anebo na Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku.

9.2.2. Řízení o předběžné otázce ve věci C-212/13 – František Ryneš proti Úřadu na ochranu osobních údajů

Celý případ stojí na jediné podstatné otázce – „Může kamerový systém umístěný na soukromém majetku sledovat i veřejný prostor?“. Případ se týkal pokuty, kterou panu Rynešovi z Třebíče uložil Úřad na ochranu osobních údajů. Pan Ryneš se proti pokutě odvolal, české soudy měly na případ odlišný názor, proto byla podána Nejvyšším správním soudem žádost o rozhodnutí o předběžné otázce k tomuto případu. Žádostí Nejvyšší správní soud dostal své zákonné povinnosti, jelikož jako soud nejvyšší instance musí vždy podat požadavek na výklad unijního práva. V únoru 2015 vydal Nejvyšší správní soud konečné stanovisko.

V době od 5. října 2007 do 11. dubna 2008 pan František Ryneš nainstaloval a provozoval kamerový systém, který umístil pod římsu střechy svého domu. Kamera byla na pevno umístěna, bez možnosti otáčení, snímala vstup do domu a část veřejného prostranství. Záznam byl ukládán na pevný disk, který se po naplnění kapacity automaticky vymazal. Nutnost kamerového systému spočívala v řadě útoků na dům pana Ryneše, který se tímto způsobem snažil ochránit svůj majetek a rodinu.

V noci z 6. na 7. října došlo k útoku, při kterém pachatelé opět rozbili okna rodinného domku. Díky kamerovému systému se podařilo rozpoznat pachatele, avšak jeden z podezřelých podal podnět k prošetření pana Ryneše. Na základě podnětu vydal 4. srpna 2008 Úřad pro ochranu osobních údajů rozhodnutí, že pan Ryneš, instalováním kamerového systému, spáchal přestupek dle zákona 101/2000 Sb. Dle ÚOOÚ měl pan Ryneš oznamovací povinnost, kterou nesplnil a dále nezákonně sdružoval a zpracovával osobní údaje osob, které se pohybovaly na veřejném prostranství a to bez jejich informování a bez souhlasu dotčených osob. Za přestupek dostal pan Ryneš pokutu ve výši 1 500 Kč. Ovšem s tímto se pan Ryneš nesmířil a podal na Úřad pro ochranu osobních údajů žalobu k Městskému soudu v Praze. Žaloba byla v dubnu 2012 zamítnuta a pan Ryneš podal kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Nejvyšší správní soud řízení přerušil a podal žádost o předběžnou otázku v této kauze.

Předběžná otázka byla podána z důvodu regulování oblasti ochrany osobních údajů dle Evropské unie. Otázka se vztahovala k výkladu čl. 3 odst. 2 Směrnice o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu

těchto údajů. Soud se k otázce vyjádřil 11. prosince 2014. Soudní dvůr zkoumal otázku dle 267 Smlouvy o fungování Evropské unie. Soudní dvůr dospěl k rozhodnutí, že vzhledem k tomu, že kamerový systém byl umístěn za účelem ochrany majetku a zdraví majitele budovy a záznam byl ukládán do nekonečné smyčky, nepředstavuje takové jednání náležitosti nutné pro označení zpracování osobních údajů.

Po vynesení rozhodnutí započal Nejvyšší správní úřad opět řešit kasační stížnost. Na základě posouzení uznal 25. února 2015 kasační stížnost za důvodnou. A zrušil rozsudek Městského soudu v Praze. Pro pana Ryneše to znamená, že nemusí platit pokutu, kterou mu uložil Úřad na ochranu osobních údajů. Zároveň musí úřad do 30 dnů uhradit žalobci náklady na řízení ve výši 35 509, 30 Kč. Soud částečně přijal argumentaci ÚOOÚ v oblasti neinformovanosti a nesouhlasu osob se sledováním, avšak připomněl, že zákon obsahuje řadu výjimek.

Můj názor na případ je takový, že doba projednávání byla dlouhá. Tato kauza trvala 7 let, než padl konečný rozsudek. Soudy musejí zachovat jednotu výkladu unijního práva, proto dle své zákonné povinnosti musel Nejvyšší správní soud podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru Evropské unie. Po nastudování zákonů, které se zabývají ochranou a zpracováním osobním údajů, vidím určitou absenci výkladu o existenci domácího kamerového systému. Díky této absenci může dle mého názoru Úřad pro ochranu osobních údajů jednat svévolně. V některých případech může posoudit domácí kamerový systém za přijatelný a v některých případech za nepřijatelný. Už toto rozhodování popírá jedno ze základních lidských práv - právo na spravedlivý proces. Byť se jedná o rozhodování správního orgánu, měl by tento orgán stejné případy posuzovat v rámci stejných právních norem a souvislostí. Jak bylo uvedeno i v rozboru rozsudku, takovéto případy jsou i v rozporu dle čl. 7 odst. 1 Úmluvy o lidských právech, kdy nikdo nesmí být odsouzen za jednání, které není podle práva daného státu trestným činem. Lidským právem odhaleným v tomto případě bylo i právo na ochranu soukromého majetku.

Na tomto příkladě jsem chtěla poukázat na to, že české zákony mají trhliny. Zahraniční zákony se vyvíjejí rychleji a berou více ohled na vývoj technologií, které jsou dostupné i široké veřejnosti. České právo by na tento vývoj také mělo brát zřetel. Z těchto kauz by se dalo vycházet při novelizaci zákonů, ovšem zpracování a schvalování norem by muselo být rychlejší než doposud. Jinak technický pokrok českou legislativu opět předstihne.

9.2.3. Řízení o předběžné otázce ve věci C-299/12– Green – Swan Pharmaceuticals CR, a. s. proti SZPI

Celý případ se týká značení doplňků stravy. Na první pohled celý případ patří do oblasti ochrany spotřebitele, která však v nynější moderní společnosti bývá zařazována do základních lidských práv. To se týká především práva na bezpečnost, na zdraví a na pravdivé informace.

Společnost Green – Swan Pharmaceutical uvedla v roce 2005 na trh přípravky pod názvem „GS Merilin“. Výrobek je stále k dostání na českém trhu a je určen ženám v období klimakteria. Na příbalovém letáku byla informace o obsahu vápníku a vitamínu D₃. Tyto látky měly napomoci proti vzniku osteoporózy. V listopadu 2010 vydal Inspektorát Státní zemědělské a potravinářské inspekce rozhodnutí, že se společnost dopustila správního deliktu. Dle rozsudku společnost především porušila nutnost schválení zdravotního výroku dle Nařízení EP o údajích týkajících se potravin z hlediska jejich nutriční hodnoty a vlivu na zdraví. Dle § 17 Zákona o potravinách byla společnosti vyměřena pokuta ve výši 200 000 Kč.

Společnost podala k SZPI odvolání, ve kterém argumentovala, že uvedené sdělení není v rozporu se zákonem. Ústřední inspektorát však odvolání zamítl. Proti výroku podala Green – Swan Pharmaceuticals žalobu ke Krajskému soudu v Brně. Jako hlavní argument žalobce uváděl, že sdělení uvedené na obalu nehovoří o vlivu na snížení rizika vzniku onemocnění. Ovšem soud dal za pravdu SZPI, že na obalu se nachází zdravotní sdělení a žalobu zamítl. Společnost podala kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Žalobkyně argumentovala především tím, že se Krajský soud nezabýval souvislostí tvrzení k článku 2 odstavec 2 nařízení č. 1924/2006 a že se na celý případ nebral ohled vzhledem k existenci ochranné známky a obchodní značky. V tomto ohledu argumentovala rozdílem ve formulaci definice zdravotní tvrzení.

V průběhu řízení se Nejvyšší správní soud obrátil s předběžnou otázkou na Soudní dvůr Evropské unie. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týkala především potravinových doplňků. Na tomto příkladě můžeme vidět, že i když je název Rozhodnutí o předběžné otázce, mohou soudy podat několik otázek v rámci jednoho soudního řízení. V tomto případě se první otázka týkala specifikace pojmu tvrzení. Soudní dvůr měl rozhodnout, zda je tvrzení zdravotní či nikoliv, ve smyslu Nařízení o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin ze dne 20. prosince 2006.

A zda z uvedeného tvrzení vyplývá či nevyplývá snižování rizika onemocnění. Druhá otázka směřovala k pojmu ochranná známka, obchodní značka a jak přesně chápat definici pojmů dle Nařízení Komise o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin. Otázka se především týkala produktů, které byly na trhu již před rokem 2005, a zda se i takových produktů nařízení týká.

Soud dvůr Evropské unie dospěl k rozhodnutí, že zdravotní tvrzení nemusí přímo uvádět spotřebu určité potraviny či jejích složek, které mají výrazně snižovat riziko vytvoření onemocnění. Další otázka, týkající se obchodní známky, byla také zodpovězena. Aby se tvrzení dalo považovat za obchodní známku či značku, musí být sdělení upraveno a chráněno právní úpravou. Proto Soud doporučil Nejvyššímu správnímu soudu, aby prověřil, zda je sdělení chráněno a zapsáno dle českého zákona. Na třetí otázku, zda se na potraviny, které byly opatřeny ochrannou známkou, vztahuje Nařízení Komise o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin, bylo odpovězeno, že platnost Nařízení se týká i potravin v oběhu před 1. lednem 2005.

Dne 7. října 2013 Nejvyšší správní soud rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 21. září 2011 zrušil a vrátil celý případ Krajskému soudu v Brně zpět k prošetření. Hlavním důvodem vrácení bylo akceptování námitky, že Krajský soud v Brně nedostatečně zdůvodnil rozsudek. I přesto, že se Krajský soud případem zabýval, zaměřil se na kategorizaci a formulování zdravotního tvrzení, a opomenul se více zabývat meritem případu. Z předešlé judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že v případě opomenutí přezkumu žalobní argumentace, je Nejvyšší soud oprávněn rozhodnutí krajských soudů okamžitě zrušit. Hlavním důvodem akceptace kasační žaloby a zrušení rozsudku tedy byl důvod nepřezkoumatelnosti, jelikož krajský soud neměl ve svém rozhodnutí a odůvodnění dostatek důvodů, na jejichž základě rozsudek vynesl. Proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu není odvolání, tudíž po vynesení rozsudku se musí celou kauzou opět zabývat Krajský soud v Brně. V době psaní diplomové práce nedošlo k nabytí právní moci nového rozsudku.

Na tomto příkladě poukazují především i na to, že se v oblasti ochrany spotřebitele i dnes projevují nedostatky. Nedostatky převážně vidím, v rozdílných názorech na výklad, jak českého tak i unijního práva. Za zajímavé rovněž považuji odůvodnění rozsudku Nejvyššího správního soudu, který se odkazuje na minulou judikaturu. V tomto kroku vidím určitou návaznost na evropskou judikaturu a na tvorbu precedentů, které jsou v rozhodování Soudního dvora Evropské unie časté.

9.2.4. Soudní spory mezi Budějovickým Budvarem, národním podnikem a Anheuser-Busch Inc.

Soudní spor se týká práva na ochranu registrované známky a její používání. Případ jsem si vybrala pro blízkost k Budějovickému Budvaru a především jako ukázkou komplikovanosti soudních rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie a jejích orgánů. V podkapitole se nesetkáme pouze s jedním soudním výrokem anebo žalobou. Do sporu mezi stranami vstupoval i Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM).

Spory mezi výše uvedenými pivovary trvají již více než století. První spor započal v roce 1907 po registrování ochranné známky Budweiser v USA. V této době se však pivovary dohodly, za jisté finanční odstupné, že Anheuser-Bush smí na americkém trhu své výrobky takto označovat. Avšak i české pivovary označovaly své výrobky Budweiser, jako označení tradice a země původu. Dle mého mínění relativně snadný průběh sporu souvisel s tehdejší tržní situací. Podniky si nedokázaly představit budoucí vývoj trhu, technologií, výroby a především globalizaci. Proto možná Budvar usilovněji a pevněji netrval na zákazu používání známky Budweiser.

Ve snaze získat ochranné známky Budějovického Budvaru pokračují zástupci pivovaru Anheuser-Busch Inc. dodnes. V současné době je stále aktuálních kolem 20 sporů ve více zemích. Z geografického hlediska můžeme spory označit za globální, jelikož se týkají téměř každého kontinentu. Mezi lety 2000 – 2009 definitivně skončilo 115 soudních sporů, 82 sporů Budějovický Budvar vyhrál. Do roku 2011 bylo definitivně ukončeno celkem 124 případů, které Budvar v 88 případech vyhrál, v 8 případech došlo ke smíru, zbylých 28 případů Budvar prohrál. Z těchto čísel je patrné, že Budějovický Budvar je ve sporech o používání ochranné známky poměrně úspěšný. Nejnovější úspěch zaznamenal Budvar v Norsku, kde vyhrál spor o registraci ochranné známky po dlouhých 21 letech. Jak vyplývá z předchozího úspěšného zakončení sporu, některé žaloby se vedou mimo území Evropské unie, podkapitola nastíní některé z případů, které se dostaly až k Soudnímu dvoru Evropské unie či k Evropskému soudu pro lidská práva. Soudní dvůr Evropské unie ve většině případů působí jako vedlejší účastník, neboť jej členské státy Evropské unie žádají o přesnější výklad unijního práva. Dle mého názoru je případ Budějovického Budvaru z pohledu globálnosti a působení vlivu několika různých soudů velice ojedinělý.

Spor ve věci ochranné známky Společenství

V roce 1996 zažádal Anheuser-Busch o registraci ochranné známky Společenství ve znění Budweiser. Budějovický Budvar však podal námitky, které zakládal na Nařízení Rady č. 40/1994 – Nařízení o ochranné známce Společenství. Námitkami se zabýval Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (dále OHIM), který námitky uznal. V uznání námitky OHIM především vzal v potaz starší ochranné známky Budvaru, které existovaly v Rakousku a ve Francii. Díky zápisu na všechny pивní výrobky, by případné zapsání ochranné známky pro ABI znamenalo konflikt na trhu vzhledem k podobnosti výrobků, a to i výrobků nealkoholických.

Americká společnost Anheuser-Busch podala žalobu k Tribunálu, kde napadala postup OHIM. Hlavním argumentem bylo opožděné předložení potřebných dokumentů Budvarem. K žalobní otázce soud uvedl, že OHIM má pravomoc přijmout pozdně předložené důkazy. Tribunál dále posoudil rozhodnutí OHIM jako oprávněné, jelikož také pod označením „pivo všeho druhu“ lze sledovat i nealkoholické výrobky. Dne 25. března 2009 Tribunál rozsudkem T-191/07 žalobu zamítl.

Proti rozhodnutí Tribunálu podala společnost Anheuser-Busch kasační opravný prostředek k Soudnímu dvoru. Hlavním argumentem v kasačním řízení opět bylo napadení procesního řízení vedeného OHIM. Dle argumentace žalující strany ochranná známka, zapsaná pro Budvar vypršela před datem, ve kterém podal Anheuser-Busch žádost o svou registraci. Soudní dvůr ve svém rozsudku C-214/09 ze dne 29. července 2010 kasační stížnost zamítl. Soudní dvůr argumenty nepřijal a potvrdil tak rozhodnutí OHIM.

Myslím si, že toto rozhodnutí je pro Budvar velice příznivé. Sice se nedotýká ochranné známky v jednotlivých členských státech, avšak ochranná známka Společenství by měla platnost na celém území.

Další jednání se týkalo ochranné známky, a to známky Bud. Anheuser-Busch tentokrát u OHIM uspěl i přes námitky českého Budvaru. Český pivovar namítal svou stejnou ochrannou známkou především ve Francii, Rakousku. Budějovický Budvar podal proti rozhodnutí Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu žalobu k Tribunálu, který rozsudkem T-225/06 ze dne 18. prosince žalobě vyhověl. Anheuser-Busch se však proti rozhodnutí odvolal pomocí kasačního opravného prostředku k Soudnímu dvoru. Soudní dvůr rozsudek Tribunálu částečně zrušil. Důvodem částečného zrušení

byl fakt, že zapsání ochranné známky ve členském státě by mělo vliv na ochrannou známku Společenství pouze v případě významných obchodních styků s tímto označením. Soudní dvůr vrátil kauzu znovu k projednání. Tribunál měl přezkoumat, zda obchodní styk existuje v takové míře, která by zabránila ochrannou známku Bud registrovat pro ABI, jako ochrannou známku Společenství.

Dne 22. ledna 2013 vydal Tribunál nový rozsudek, kde rozhodl o spojených věcech T-225/06, T-255/06, T-257/06 a T-309/06. Ve svém novém rozsudku Tribunál zkonstatoval, že ve věci T-309/06 nepředložil Budějovický Budvar dostatečné důkazy o používání ochranné známky, před datem ve kterém požádal Anheuser-Busch o svou registraci. Z tohoto důvodu žalobu Budvaru zamítl. Z pohledu využití ochranné známky Bud ve Francii Budvar předložil písemné důkazy o obchodním styku na území dotčeného státu. Po přezkoumání faktur, musel Tribunál některé z nich vyloučit. Vzhledem, k tomu, že faktur bylo málo a týkaly se pouze části Francie (především území Thiais, Lille a Štrasburku), Tribunál rozhodl, že Budvar neměl významný obchodní styk s Francií.

K dokumentům, které se vztahovaly k Rakousku, také vydal Tribunál své stanovisko. Na základě předložených faktur také nebyla prokázána významná tržní pozice. Rakouské prodeje také dosahovaly nízkých objemů a netýkaly se Vídně, jako hlavního města.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem Tribunál žaloby Budějovického Budvaru v plném rozsahu zamítl.

Podle mého názoru se na celém případě prokázalo, jak je těžké získat ochrannou známku Společenství. I když má podnik svou ochrannou známku zaregistrovanou na území více členských států, nemusí to znamenat, že dostane ochrannou známku Společenství. A nemusí to znamenat ani to, že ochrannou známku nedostane konkurent. Myslím si, že díky rozšiřování Evropské unie se registrace ochranné známky Společenství stane obtížnější. Na trhu se objevuje více firem, které mohou o registraci požádat či mít proti registraci námitky. Mnoho firem si uvědomuje, že tato ochranná známka může dopomoci k vyšším objemům prodeje, jelikož v očích spotřebitelů může mít takto označený výrobek vyšší hodnotu.

Spor ve Finsku

Český Budvar si ochrannou známku Budweiser a Budweiser Budvar, ke svým výrobkům, na finském trhu zajistil v roce 1962. Avšak exportní podnik známku přestal používat a práva v 80. letech minulého století postupně zanikla. V tomto samém období se na finský trh zaměřil i Anheuser-Bush a také si zaregistroval své ochranné známky. Po vzniku samostatné České republiky se Budvar rozhodl vrátit na finský trh. Tímto rozhodnutím začal právní spor. Anheuser-Bush podal v roce 1996 na Budvar žalobu. Předmětem žaloby byl zákaz používání značky Budweiser, jelikož dle amerického pivovaru docházelo ke klamání spotřebitele a docházelo k záměně amerického a českého piva. Budvar namítal na předchozí registraci ve Finsku a na označení Budweiser jako označení zeměpisného původu. První instance finského soudnictví dala za pravdu americkému pivovaru a v roce 2001 zakázala Budvaru používat označení Budweiser na všech výrobcích na finském trhu. Dle soudu ochranná známka zanikla, a proto nikdy neexistovala. Budvar podal dovolání k Nejvyššímu soudu. Po prostudování případu podal Nejvyšší soud předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, jelikož právo ochranných známek patří do oblasti práva Evropské unie dle Směrnice Rady 89/104/EHS. Finský soud položil Soudnímu dvoru několik otázek, které se týkaly především výkladu Dohody TRIPS, zejména výkladu článku 16. Dohoda TRIPS je spravována Světovou obchodní organizací a týká se Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví.

Soudní dvůr vydal dne 16. listopadu 2004 rozsudek ve věci C-245/02 o Užívání obchodního jména totožného s ochrannou známkou nebo jí podobného může porušit výlučná práva z ochranné známky. Bylo konstatováno, že užívání může být povoleno, pokud se jedná o jednání v dobré víře. Rozsudek v předběžných otázkách slouží jako východisko či jako rada pro další rozhodování Nejvyššího soudu Finska a neslouží jako obecně platný rozsudek v samotném předmětu sporu ve Finsku.

První otázka se vztahovala k Dohodě TRIPS a k aplikaci Dohody z hlediska časové působnosti. Dohoda započala platit 1. ledna 1996. Soud vydal vyjádření, že i když spor započal již před tímto datem, soudní jednání a rozhodování o sporu trvalo již za platnosti Dohody. Samotný 70. článek Dohody TRIPS stanovuje, že se ujednání neuplatňuje na jednání, která se stala před platností Dohody. Ovšem Soudní dvůr ozřejmil, že na jednání v tomto kontextu nelze článek vztáhnout. Tudíž na jednání nelze pohlížet jako na jednání, které se stalo před datem platnosti.

Druhá otázka se týkala podmínek, za kterých může majitel ochranné známky zabránit užívání této známky. K této otázce Soudní dvůr připomněl problematiku ochrany spotřebitele. Ochranná známka, uznaná na vnitřním trhu EU, má především ujišťovat spotřebitele o původu výrobku. Doporučil finskému soudu prověření skutečnosti na finském vnitřním trhu. Cíloví spotřebitelé by měli chápat označení Budvarem jako označení země původu. Pokud by finský Nejvyšší soud zjistil, že Budvar používá značku spíše jako své obchodní jméno a nikoliv k označení země původu a k rozlišování piva, musí rozhodnout dle finského práva a chránit pivovar Anheuser-Bush. V otázce užívání obchodního jména se objevila výjimka z Dohody TRIPS a ze směrnice, která se týkala ochranné známky. Výjimka se týkala používání obchodního jména v dobré víře. Tudíž na finském soudu je, aby správně posoudil, zda Budvar provozuje nekalou soutěž či nikoliv.

Třetí otázka se týkala akceptace staršího práva. Soudní dvůr zkonstatoval, že dle Dohody TRIPS nesmí být zakázáno používání obchodního jména, pokud vzniklo dříve než ochranná známka. Soudní dvůr dal finským soudům za úkol ověření práv Budvaru. A to především zda právo bylo starším (tím pádem chráněným) v době počátku sporu mezi oběma pivovary. Soud také uvedl, že za starší právo, lze považovat i nezapsané obchodní jméno.

Na základě tohoto rozhodnutí Soudního dvora opět obnovil Nejvyšší finský soud jednání. Dne 29. prosince 2005 potvrdil soud v Helsinkách dovolání Budějovického Budvaru v plném rozsahu. Budějovický pivovar má právo na používání ochranné známky Budějovický Budvar i právo na používání pojmu Budweiser, jako označení výrobce.

Dle mého názoru jsou zákony, směrnice a dohody, které se dotýkají ochrany autorských práv, duševního vlastnictví velmi komplikované. Řada soudů jednotlivých členských států, proto neustále zasílá požadavek na Řízení o předběžné otázce. Konkrétně v tomto případě vidím jako zásadní rozhodnutí Soudního dvora o platnosti Dohody TRIPS a o vztahení Dohody i na případy, které se skutkově staly před účinností, ale v jednání přesáhly 1. leden 1996. Sice Soud částečně zasáhl do právní jistoty, ovšem subjekty se mohly, v trvajícím jednání, právní změně přizpůsobit. Souhlasím i s tím, že obchodní jméno může být považováno za existující starší právo.

Spor ve Velké Británii

Britský trh patří mezi klíčové země exportu Budějovického Budvaru. Stoupající obliba českého ležáku zapříčinila v roce 2001 vznik dceřiné společnosti Budweiser Budvar UK, kterou ze 100 % vlastní český pivovar Budějovický Budvar. První vývoz do Anglie byl zaznamenán v roce 1935, masový export započal v 70. letech 20. století. V této době však již na britském trhu figuroval i americký konkurent, který si nechal v roce 1976 zaregistrovat ochrannou známku Bud. V roce 1979 si Anheuser-Busch zažádal i o registraci značky Budweiser. Šetření Známkového úřadu probíhalo léta, proto v roce 1989 požádal o zápis značky Budweiser také Budvar.

V roce 2000 britské úřady a soudy definitivně rozhodly, že ochrannou známku Budweiser si mohou zapsat oba pivovary. Rozsudek byl vydán na základě britského práva, které poctivé souběžné užívání totožných známek umožňuje. Dne 19. května došlo k zápisu ochranné známky do rejstříku ochranných známek Velké Británie, a to u obou společností. V odůvodnění rozhodnutí soudy poznamenaly, že díky tradici obou pivovarů na britském trhu, umějí spotřebitelé výrobky od sebe rozlišit a vnímají rozdíly mezi oběma Budweisery. Díky rozlišovací znalosti se mohou spotřebitelé dobře rozhodnout, komu dají přednost.

Den před vypršením pětileté lhůty využila americká společnost poslední šanci na podání návrhu, kterým napadla platnost prohlášení o zápisu obou ochranných známek. Anheuser požadoval zrušení ochranné známky Budweiser, kterou získal Budvar, na základě článku 4 Směrnice Rady 89/104/EHS. Společnost Anheuser-Busch poukázal na svou ochrannou známku jako na starší, tudíž prvně platnou. Známkový úřad musel žádosti vyhovět, neboť dle místní legislativy návrh splňoval všechny požadavky. Podle vyhlášení soudu, však sám soud nebyl s takovýmto postupem spokojen. Soud vyjádřil pochybnosti z hlediska toho, že souběžné užívání na základě rozhodnutí soudu z roku 2000 nenarušoval trh. Zároveň soud vyjádřil nespokojenost s postupem Anheuser-Bush, která zcela úmyslně podala svůj návrh poslední možný den, tím pádem neměl Budějovický pivovar šanci na adekvátní obranu.

Tímto rozhodnutím, však spor neskončil. Po odvolání se celý proces dostal před Odvolací soud pro Anglii a Wales. Odvolací soud své jednání přerušil a položil Soudnímu dvoru předběžné otázky. Anglický soud požádal Soudní dvůr o vyjádření k problému kolize práva vyplývajícího ze starší ochranné známky. První otázka

se vztahovala k výkladu Směrnice Rady 89/104/EHS a týkala se významu práva Společenství a pravidel výkladu u vnitrostátních sporů. A především se týkala prokázání starší ochranné známky a dlouhodobého užívání jiným subjektem a to i v případě, kdy oprávněný subjekt o tomto chování věděl a nepodnikl žádné kroky k dřívější nápravě.

Druhá otázka se týkala přesného vymezení doby 5 let. Převážně od jakého časového rámce doba dle ustanovení Směrnice plyne. Poslední otázka se vztahovala k 4. článku Směrnice a její platnosti při dlouhotrvajícím souběžném užívání.

Dne 22 září 2011 vydal Soudní dvůr rozsudek ve věci C-482/09. První otázka byla zodpovězena tak, že pokud majitel starší ochranné známky nemohl podat proti užívání námitky, nemá se za to, že takové jednání strpěl, přestože o něm věděl. Na otázku ohledně pětileté lhůty odpověděl soud také zcela jasně. Běh lhůty začíná zápisem pozdější ochranné známky do Rejstříku známek. Za starší známku se považuje i nezapsaná známka, která se na trhu vyskytovala dlouhodobě. Toto vysvětlení značně nahrálo společnosti Anheuser-Busch.

Poslední a zásadní otázka byla také zodpovězena a to tak, že zapsaná známka s novějším datem může být zrušena pouze za určitých okolností. A to především, pokud by zasahovala do základní funkce ochranných známek – jasné vymezení původu výrobku, který musí být jasný pro všechny spotřebitele na daném trhu. V tomto případě neviděl Soudní dvůr problém, jelikož britští spotřebitelé jasně rozlišovali výrobky sporných stran. Tento výrok byl nadějný pro Budvar, jelikož dal soud přednost tomu, aby se britští spotřebitelé nadále mohli svobodně rozhodovat mezi výrobky a tím pádem nastolil používání obou ochranných známek na trhu.

Britský odvolací soud rozhodl na základě Rozhodnutí Soudního dvora a ztotožnil se s ním v otázce koexistence ochranných známek. Tím pádem v nynější době vůbec nic nebrání Budějovickému Budvaru v používání značky Budweiser na britském trhu.

Z mého pohledu vidím jako velké plus odůvodnění jak soudů ve Velké Británii, tak i Soudního dvora Evropské unie. Především se mi zamlouvá odkaz na ochranu spotřebitele, ohled na jejich preference a znalost místního trhu s pivem. Vzhledem k dlouhotrvajícímu souběžnému používání si již spotřebitelé na tento jev zvykli a případná změna by měla vliv i na ně. Pokud by společnosti chtěly více rozlišit své výrobky, mohly by se více zaměřit na americkou a českou rozdílnost produktu.

V současné době probíhá rozlišení především na základě barevnosti etiket. U čepovaného piva, kde je rozlišování bez ochutnávky a etiket obtížnější, bych očekávala znalost personálu. K dalšímu odlišení bych použila typickou podnikovou identitu – jako např. využití püllitrů, podtácků, ubrusů či slunečníků pro venkovní použití. Zároveň by měla být označená pípa z pohledu zákazníka, který dle barev může snadno rozpoznat preferovaný výrobek.

Myslím si, že rozhodnutí britského odvolacího soudu a zároveň i rozsudek Soudního dvora se může do budoucna stát precedentem u podobných případů. Vidím zde velkou pravděpodobnost, vzhledem k tomu, kolik aktuálních sporů mezi sebou obě společnosti vedou.

Spor v Portugalsku

Portugalský spor mezi Budějovickým Budvarem a Anheuser-Busch započal v roce 1981, kdy americký pivovar požádal o registraci ochranné známky Budweiser u Národního institutu pro průmyslové vlastnictví v Portugalsku. Žádosti nebylo vyhověno, jelikož Budějovický Budvar podal proti zapsání této ochranné známky námitku. Hlavním argumentem české společnosti bylo zaregistrování ochranné známky Budweiser Bier z roku 1968, toto označení považoval Budvar za značení místa původu. Jednání vyústilo v roce 1989 podáním žaloby. V roce 1995 vydal soud v Lisabonu rozsudek, kterým zrušil registraci ochranné známky Budějovického Budvaru. Po vynesení rozsudku nic nebránilo společnosti Anheuser-Busch podat žádost o zapsání ochranné známky k Národnímu institutu pro průmyslové vlastnictví. Ovšem na soud se obrátil i český podnik, který argumentoval bilaterální dohodou mezi Portugalskem a tehdejší Československou socialistickou republikou z roku 1987. Na tuto Dohodu později navázala i nově seskupená Česká republika. Ovšem prvoinstanční soud rozhodl, že většina spotřebitelů vnímá značku Budweiser, jako značku amerického pivovaru. Proto nepovolil zápis ochranné známky Budweiser i pro český pivovar.

Ovšem Budvar se s rozhodnutím a odůvodněním nesmířil a podal odvolání. Odvolací soud, sídlící v Lisabonu, zrušil rozsudek a nařídil Národnímu institutu pro průmyslové vlastnictví, aby stáhl ochrannou známku Budweiser. V této době platila pouze ochranná známka společnosti Anheuser-Bush. V odůvodnění odvolací soud uvedl, že registrace ochranné známky pro americkou společnost je v rozporu s výše uvedenou Bilaterální dohodou. Proto odvolací soud přijal argumentaci Budějovického Budvaru.

Série odvolání pokračovala. Po vynesení rozsudku se však odvolal Anheuser-Busch, a sice k Nejvyššímu soudu. Společnost opět dovolání založila na tom, že rozsudek odvolacího soudu nebyl v souladu s Dohodou TRIPS. Soud dovolání zamítl, jelikož společnost Anheuser-Bush neprokázala jednání v dobré víře dle dohody TRIPS. V tomto případě si myslím, že se proti společnosti obrátila vlastní argumentace.

Anheuser-Busch se však 23. července 2001 obrátil k Evropskému soudu pro lidská práva a podal stížnost na Portugalskou republiku. Společnost vztáhla lidská práva i na sebe jako na podnik, který má svá určitá práva, jako subjekt náležící určité osobě. Společnost namítala porušení vlastnického práva, které je zaručeno Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod.

Dle stěžovatele byl zbaven svého práva díky špatné aplikaci výkladu o Bilaterální dohodě a to bez odškodnění. Dle stěžovatelů bylo porušeno právo na užívání již registrované ochranné známky, když tato ochranná známka byla následně soudně zrušena ve prospěch Budějovického Budvaru.

Portugalsko vyslalo k ESLP své stanovisko, ve kterém uvedlo, že společnost nevlastnila sporný majetek v takové formě, který je charakterizován Úmluvou, jelikož nedošlo ke konečné registraci, vzhledem k běžícím soudním sporům.

Evropský soud pro lidská práva vydal své rozhodnutí až 11. října 2005, v rozsudku se hlavně zabýval vymezením pojmu majetek dle Úmluvy. Na základě své předchozí judikatury uvedl, že určitá aktiva mohou představovat majetek, ale každý případ musí být posuzován jednotlivě. Duševní vlastnictví mezi dotčená aktiva patří. Soud se poté zabýval vznikem majetku, dle významu Úmluvy. Avšak soud nepřijal argumentaci Anheuser-Busch, ale potvrdil stanovisko Portugalska, že sama registrace nezakládá majetkové právo, jelikož k registraci může být podána námitka, jako se stalo v tomto případě. Na základě tohoto rozhodl Evropský soud pro lidská práva ve prospěch Portugalska, potažmo i Budějovického Budvaru.

Anheuser-Busch se nehodlal vzdát a podal žádost o přezkoumání Velkým Senátem ESLP. Společnost se cítila být poškozená v oblasti svých finančních vztahů s Portugalskem. Společnost opět argumentovala 1. článkem Dodatku Úmluvy o lidských právech. Dalším argumentem bylo legitimní očekávání, že registrace značky proběhne bez překážek, jelikož na ní má právní nárok. Velký senát rozhodl, dle mého názoru poměrně brzy. Dne 11. ledna 2007 již byl vydán rozsudek. Velký senát

opět řešil otázku, která se týkala vzniku práva dle Dodatku již při registraci či nikoliv. Velký senát ve svém rozhodnutí nahlížel na celou situaci jinak než předcházející Senát. Dle Velkého senátu již samotná přihláška představuje penězi vyčíslenou hodnotu, tudíž majetek. U známé značky Budweiser je hodnota značná a není důležité, zda dojde k úspěšné registraci či nikoliv. Rozdílný pohled spočíval v konstatování, že společnost Anheuser-Busch měla majetek ve smyslu Dodatkového protokolu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. V otázce Bilaterální dohody ESLP uvedl, že portugalský soud jednal objektivně a nedopustil se vědomé libovůle při rozhodování. Velký senát na základě toho rozhodl, že nemá právo zasahovat do rozhodnutí portugalského soudu či jeho rozhodnutí zcela zpochybnit.

V Portugalsku se nejednalo o jediný právní spor mezi těmito společnostmi. V roce 2001 se Anheuser-Busch opět snažila zaregistrovat své výrobky pod značkou s prvkem Budweiser. V roce 2003 vyhověl Známkový úřad námitce českého Budvaru a odmítl zaregistrovat známky amerického konkurenta. Zamítnutí bylo provedeno především na základě vlastnictví ochranné známky Budweiser, kterou měl český výrobce. Anheuser-Busch se ovšem proti rozhodnutí odvolal k Obchodnímu soudu v Lisabonu. V prosinci 2013 soud odvolání zamítl. Ani s odvoláním u odvolacího soudu americká společnost neuspěla. Odvolací soud především prokázal, že vlastnictví ochranné známky Budweiser společností ABI není v Portugalsku známá – tím pádem by mohlo dojít ke špatné orientaci spotřebitelů. Toto rozhodnutí je již konečné, neboť byly vyčerpány všechny opravné prostředky.

V následujícím roce, tedy v roce 2014, opět Budvar vyhrál nad Anheuser-Busch. Spor se týkal neoprávněnosti použití ochranné známky. Českobudějovický Budvar zde měl ochranné známky, a přesto ABI používal také označení Budweiser. Díky vítězství si Budvar obhájil svou exkluzivitu na portugalském trhu. Na základě tohoto rozsudku má společnost Anheuser-Busch zákaz prodávat své výrobky s označením Budweiser anebo s názvem podobným, na celém území Portugalska.

Dle mého názoru je důležité, že ESLP uznal, že již podáním přihlášky k registraci vznikají určitá práva. Myslím si, že vznikl určitý precedens v oblasti výkladu pojmu majetek. Tento výklad je důležitý nejen pro budoucí rozsudky ESLP, ale mohl by se stát i návodem pro vnitrostátní soudy, které se danou problematikou zabývají. Zároveň je tento případ příkladem rozšiřování výkladu lidských práv. Řada odborníků se tomuto rozšíření i na obchodní společnosti brání, ale myslím si, že především v oblasti

duševního vlastnictví může Úmluva doplnit systém právní ochrany v oblasti autorských a duševních práv. Problém ovšem vidím v přetíženosti soudů. Při rozšíření na firmy a společnosti již došlo ke zvýšení počtu stížností. Následná ještě větší přetíženost soudu může v budoucnu vést k protahování řešení sporů či nebude mít Soud dostatek prostoru pro šetření skutečného problému v oblasti lidských práv.

Zhodnocení soudních rozhodnutí

Z analyzovaných sporů je patrné, že situace ohledně ochranných známek a duševního vlastnictví je velmi komplikovaná. Na rozhodnutí má vliv země sporu, vývoj na tamějším trhu a i rozlišovací schopnost spotřebitelů. Na výše uvedených případech jsem chtěla poukázat především určitou shodu při postupu soudů v různých zemích, které jsou členy Evropské unie. Na případech Finska a Velké Británie je vidět argumentační postup, při kterém docházelo k postavení námitek na stejném článku evropské směrnice. Díky unijnímu právu, mohly strany sporu využít odkaz na stejnou právní normu, ale dle mého názoru je velmi zajímavý postup obou vnitřních soudů členských států. Oba soudy požádaly Soudní dvůr Evropské unie o vysvětlení unijního práva. I když se soudní spory skončily v rozdílných letech, část sporné problematiky se překrývala, i proto je možný vznik žádostí o Řízení o předběžné otázce postavení na stejném právním základě. Proto je zde vidět zásah Unie do soudnictví, které se dotýká nejen českých soudů, ale všech soudů na území EU. Na případu jsem především chtěla poukázat, že i když se české společnosti či čeští občané nesoudí přímo s Evropskou unií či jejími orgány, přesto soudní instance Evropské unie mohou do případu zasáhnout. Jeden z příkladů byl i na postup při žalobě na orgán Evropské unie, kde byl dle mého mínění pěkně znázorněn odvolací postup a vrácení věci zpět k projednání soudu nižšího stupně.

Všechny výše uvedené spory se dle moderního a měnícího chápání lidských práv do této kategorie dají zahrnout. Případy se týkaly ochrany duševního a autorského vlastnictví, a především soudy argumentovaly i ochranou spotřebitele a jeho osobních práv. Myslím si, že nejvíce pochopitelný přesun oblasti lidských práv je vidět na případu z Portugalska. V dnešní moderní společnosti se hranice více posouvají a firmy si začínají lidská práva uvědomovat nejen ve vztahu k zaměstnancům a spotřebitelům, ale i ve vztahu sama k sobě.

9.2.5. Případ Delta a. s. – proti České republice stížnost č. 97/11

Společnost Delta a. s. patří mezi významné pekárenské skupiny v České republice. V současné době Delta a. s. spadá pod pekárenskou společnost United Bakeries. Celý případ vznikl 19. listopadu 2003, kdy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jako ÚOHS anebo Úřad) vstoupil do prostor společnosti. Úřad se rozhodl pro místní šetření (tzv. dawn - raid) na základě podezření, že na pekárenském trhu dochází k ovlivňování cen, pomocí společného určování prodejních cen. Pekárny Delta a další dvě společnosti byly podezřelé, že porušily § 3 odst. 1 a 2 zákona č. 143/ 2001 Sbírky. Pro účely získání objektivních důkazních prostředků vstoupil Úřad do provozovny Delty.

Neohlášené dawn - raid bylo provedeno za přítomnosti zástupců společnosti. V roce 2003 postupoval Úřad dle zákona, neboť zákon nevyžadoval povolení od nezávislého soudu. Neohlášené místní šetření či odnášení kopií dokumentů probíhalo v pořádku, do doby než jeden z vedoucích pracovníků odvezl pracovní notebook na jednání mimo místo šetření. Tím pádem dle vyjádření Úřadu znemožnil přístup k pracovní korespondenci. Na základě tohoto jednání vyměřil a uložil ÚOHS maximální pokutu 300 000 Kč. Společnost Delta ovšem s příslušnou pokutou nesouhlasila. Vyčíslená pokuta byla napadena a žaloba prošla všemi soudními instancemi v České republice. Stížnost Delty a.s. však zamítl i Ústavní soud ČR, proto se obrátila na Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku.

Rozhodnutí ESPL a právní závěry případu

Dne 2. října 2014 vynesl Evropský soud pro lidská práva rozsudek. Senát, složený ze 7 členů, akceptoval stížnost Delty a. s., v těsném hlasování. Tedy pro akceptování připomínek hlasovali 4 soudci a proti hlasovali 3 soudci. Soud přijal stížnost pouze v bodech, které se týkaly porušení Článku 8 Úmluvy o lidských právech. Česká republika na základě rozhodnutí je povinna zaplatit společnosti Delta a.s. částku 5 000 EUR plus úroky, jako náhradu nákladů řízení.

Pro rozhodnutí bylo provedeno šetření nejen stížnosti, ale i šetření jednotlivých rozhodnutí soudů v České republice. Společnost ve své stížnosti argumentovala především absencí soudního povolení, a díky tomu neměla záruky proti případnému nezákonnému jednání Úřadu. Argument se týkal i protiústavnosti zákona. Dle právníků Delty byl § 21 Zákona na ochranu hospodářské soutěže v rozporu s 8. článkem Úmluvy

o lidských právech. Paragraf omezoval právo na listovní tajemství. Z tohoto důvodu české soudy pokutu potvrdily.

Po prošetření celého případu došel soud k závěru, že i když chybí soudní povolení, které by povolovalo vstup do provozovny, vstup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže nebyl v rozporu s Úmluvou o lidských právech. Ovšem pro řádné zajištění práv je potřeba alespoň pečlivá následná soudní kontrola. Dle Evropského soudu pro lidská práva má kontrola ex post facto zaručit ochranu kontrolovaného před zneužitím pravomocí úřadů, které kontrolu provádějí. Následná faktická kontrola českých soudů však nebyla důsledná.

V tomto bodě se soudci rozešli. Soudci, kteří hlasovali proti přijetí stížnosti, ve svém výroku uvedli, že se české soudy zabývaly otázkami přiměřenosti cíle a legitimity. Avšak za oficiální názor se považuje názor většiny, která vynesla rozsudek. Dle rozhodnutí měly soudy posoudit vhodnost šetření ÚOHZ, základní informace pro začátek řízení, přiměřenost a dobu trvání. Soud pro lidská práva také specifikoval možnost jasnějšího definování průběhu kontroly, aby nedocházelo k značnému prostoru pro změny.

Neohlášené místní šetření sice proběhlo za přítomnosti zástupců společnosti, ale nikdo nezaručil tajné nakládání s důvěrnými informacemi. Soud konstatoval, že chybějící předešlá i následná soudní kontrola neposkytovala Deltě a. s. záruku proti zásahům do jejích práv. V tomto bodě tedy soud akceptoval argumentaci právních zástupců stěžovatelky, že bylo porušeno její právo na respektování korespondence a obydlí (v případě právnických osob je za obydlí považováno jejich sídlo).

Případný vliv na Českou republiku

Na první pohled vypadá rozsudek platný pouze pro daný případ. Ovšem jako rozsudek ESPL je platný na obdobné případy nejen v České republice, ale i v zemích s podobnými zákony. Podmínkou je zde členství v Radě Evropy. Rozsudek se může dle zvyklostí vztáhnout nejen k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ale i rozhodnutí a jednání jiných správních úřadů.

Po nastudování případu a zveřejněných informací, vidím překážku v medializaci. Články v mnohém naznačují, že pro neohlášené místní šetření je potřeba soudní povolení a důkazy získané bez tohoto povolení nejsou u soudu přijatelné. Evropský soud však připustil možnost absence předchozího povolení, pokud nastoupí řádná

následná soudní kontrola. Pod internetovými články se rozpoutala diskuze, že v daném případě nemusí lidé ani inspektora a úředníky do provozovny vpustit.

Dle mého názoru je takovéto jednání nebezpečné. Lidé automaticky začali vztahovat tento precedens např. i na Českou obchodní inspekci či Veterinární správu. Neuvědomují si, že za nevpuštění inspektorů do provozovny je vysoká pokuta. Takovéto jednání může následně omezit spotřebitele na jeho osobních právech. Ve vyjádření Kanceláře vládního zmocněnce byl pouze nastíněn případ a rozsudek. Myslím si, že by bylo potřeba takto důležité precedentní kauzy více rozebrat a zamezit chybným spekulacím v médiích. Tento případ byl další ukázkou posunu hranice lidských práv k právům obchodních společností.

9.2.6. Případ Hutten – Czapski proti Polsku stížnost č. 35014/97

Případ Hutten-Czapski proti Polsku se stal velmi mediálně známým. Případ byl pečlivě sledován především ve státech, kde vlastníci domů bojovali proti regulovanému nájemnému. Proto tato kauza byla velmi ostře sledovaná i na území České republiky, jelikož se přepokládal vliv rozsudku i na posuzování stížností českých majitelů domů s regulovaným nájemným.

Stěžovatelka podala stížnost na Polsko, které dle jejího názoru porušovalo její vlastnické právo. Vnitrostátní zákonodárství bránilo vybírat nájemné alespoň ve výši přiměřených nákladů na údržbu domu. Stížnost byla podána již v roce 1994 k Evropské komisi pro lidská práva. Komise podstoupila případ Evropskému soudu pro lidská práva, který 16. září 2003 prohlásil stížnost za přijatelnou a v roce 2004 se uskutečnilo první slyšení skutkové podstaty případu na půdě ESLP.

Navrhovatelka stížnosti především argumentovala, že právní situace v Polsku ji pozbavuje jejích vlastnických práv. Byla pouhou formální majitelkou a nemohla svobodně rozhodovat o konkrétních nájemnících a době jejich nájmu. Nájemní vztahy, které sama neuzavřela, nemohla ani ukončit, ani měnit výši nájemného, které bylo stanovené za minulého režimu. Výše nájemného zdaleka nepokrývala ani potřebné náklady na údržbu domu. Z této situace vyplývaly další náklady. Dle zprávy Úřadu pro bydlení a rozvoj měst pokrývalo regulované nájemné pouze 60 % nákladů na údržbu. Stěžovatelka se cítila omezena na svých vlastnických právech a namítala, že Polská republika porušuje 1. Protokol Úmluvy o lidských právech.

Polsko se bránilo obtížnou ekonomickou a sociální situací, která nastala po transformaci na počátku 90. let. Vláda označila regulované nájemné za dočasné řešení bytového problému chudých obyvatel Polska.

Rozhodnutí ESPL a právní závěry případu

Evropský soudní dvůr pro lidská práva došel dne 22. února 2005 k závěru, že ze strany Polska došlo k porušení 1. článku Protokolu 1 Úmluvy o lidských právech. Prvoinstanční soud uvedl, že porušení má původ ve vnitrostátním zákonodárství, které omezovalo vlastníky domů při výkonu vlastnických práv. Soud uvedl, že žalovaný stát musí zajistit právní nápravu nejen stěžovateli, ale i jiným osobám v obdobné situaci.

Polská vláda se s tímto rozsudkem nesmířila a obrátila se k Velkému senátu ESLP. Dne 11. ledna 2006 se konalo veřejné slyšení. Vzhledem k dřívějším soudním sporům před polskými soudy si nechal Velký senát předložit legislativu, rozhodnutí a podrobné údaje o předmětných sporných bytech a dle argumentace Polska si také nechal předložit informace o finančních poměrech nájemníků.

Již nálezy polského Ústavního soudu konstatovaly, že nájemní právo vzniklo na základě rozhodnutí o přidělení bytu. I když v Polsku vstoupil v platnost zákon o regulovaném nájmu již v roce 1994, regulované nájemné vytvořené před touto dobou, na základě rozhodnutí, nebylo nikterak změněno či omezeno. Některé další pasáže ze zákona byly polským Ústavním soudem prohlášeny za neústavní. Vláda měla tyto nedostatky odstranit do roku 2001. Zákon byl zrušen a nahrazen. Režim regulovaného nájemného byl nahrazen právním nástrojem regulace nájemného. Polský Ústavní soud opět došel k přesvědčení, že zákon je protiústavní. V tomto případě ji vidět, že již polský Ústavní soud se pokoušel o nápravu, avšak nedostatečně.

Velký senát se zabýval situací z hlediska zásad zákonnosti, legitimního cíle veřejného zájmu a dle zásady spravedlivé rovnováhy. Při rozhodování o zásadě zákonnosti bylo zdůrazněno pokojné užívání majetku v souladu se zákonem. Zásadu legitimního cíle soud podpořil myšlenkou, že bydlení je sociální potřeba, ale zároveň uvedl potřebu konzistentní logiky při posuzování regulace. Při posuzování zásad spravedlivé rovnováhy mezi legitimním (veřejným) cílem a vlastnickými právy dospěl soud k závěru, že zákon z roku 1994 narušil podstatu vlastnického práva.

Velký senát vyvodil v rozsudku ze dne 19. června 2006 přísnější závěr proti Polsku. Oproti rozsudku prvoinstančního soudu přiznal Senát stěžovatelce finanční náhradu. Přiznaná částka přesáhla 52 500 EUR. Soud jednomyslně rozhodl, že Polsko porušilo 1. Protokol Úmluvy o lidských právech. Porušení se týkalo omezení vlastnických práv, zejména v ustanoveních týkajících se nájemného a v neexistenci právního mechanismu vyrovnávání ztrát plynoucích z regulace nájemného. Soud rozhodl, že stát je povinen pomocí právních nástrojů tento mechanismus zabezpečit. Soud také zkonstatoval, že se na rozsudek ve věci Marie Hutten – Czapski proti Polsku uplatnil postup vedoucí k vynesení pilotního rozsudku (má stejný legislativní dopad na velký počet osob).

Po vynesení rozsudku byla Polské republice i úspěšné navrhovatelce stanovena lhůta šesti měsíců pro náhradu. Polská vláda požádala o prodloužení lhůty. Vláda nabídla opravu dotčeného domu. Tento návrh paní Hutten – Czapski jako nesystémový odmítla. Druhou formou kompenzace mohlo být vyplacení rozdílu mezi vybraným nájemným a nájemným, které by bylo vypočteno dle nákladů na údržbu domu. Tuto variantu stěžovatelka také nepřijala a požadovala přiznání zisku. Pro nemožnost shody rozhodl v lednu 2008 ESLP o vedení smířčího řízení. Zástupci soudu 7. a 8. února 2008 zasedli se zástupci obou stran k jednání a na závěr podepsali i dohodu o smírném urovnání.

Smírné urovnání obsahovalo také zohlednění nejen paní Hutten-Czapski, ale i zájmy budoucích stěžovatelů v podobných případech. Polská vláda se zavázala uhradit stěžovatelce částku ve výši 262 500 polských zlotých. Stěžovatelka se po zaplacení zavázala k upuštění od jakýchkoliv jiných nároků a budoucích námitek proti Polsku.

Případný vliv na Českou republiku

Na rozsudek čekalo i mnoho českých stěžovatelů. V době vynesení rozsudku bylo na ČR podáno více než 3 000 individuálních a několik hromadných stížností s obdobnou skutkovou podstatou, jako byla v případě Hutten-Czapski versus Polsko. Velký zájem o případ zapříčinila především shodnost některých aspektů v Polsku a v ČR. Shodným prvkem byla především neexistence dostatečné právní úpravy, která by změnila pozůstatky bytových norem z období před rokem 1989 - regulované nájemné a nedostatek peněžních prostředků na náklady spojené s opravami domů. Vzhledem k daným zákonům a podmínkám by ESLP zkoumal podobnost. Po prokázání podobnosti a na základě závaznosti vlastní judikatury ESLP by případy českých stěžovatelů byly posuzovány na základě tohoto případu, ze kterého by se stal precedent.

Na chybějící zákony v této oblasti opakovaně upozorňoval i český Ústavní soud. Po opakovaných výtkách zákonodárcům, kteří neschválili platnou normu, se zaměřil Ústavní soud České republiky na pomoc nižším soudům při rozhodování. Ve svém právním názoru a doporučení směřovaném obecným soudům přihlédl i k senátnímu rozhodnutí ESLP ve věci Hutten – Czapski proti Polsku.

Od doby vydání rozsudky ESLP, doporučení Ústavního soudu ČR i řadě stížností se situace v České republice změnila. Od roku 2006 docházelo k postupné deregulaci nájmu. Pravidla deregulace určil zákon 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu. Jednostranné zvyšování nájemného bylo dané zákonem. Majitel bytu ve stanovení nájemného nesměl určit výši nad zákonem stanovenou mez. Ministerstvo pro místní rozvoj vydalo mapu nájemného. Na konci roku 2010 vypršela pravidla pro regulaci zhruba u 450 000 bytů, v dalších 300 000 bytech byla zrušena regulace v roce 2012. V České republice tedy od 1. ledna 2013 není regulované nájemné (výjimky jsou uvedeny v zákoně). Po skončení deregulace zaniklo i jednostranné zvyšování nájemného z bytu. Nyní lze nájemné zvýšit pouze oboustrannou dohodou, pokud dohoda nenastane, ujímá se rozhodnutí soud.

Česká vláda ve svém stanovisku oficiálně nepotvrdila vliv rozsudků ESLP na deregulaci nájemného v České republice. Z komentářů Ústavního soudu České republiky a od zástupců českých stěžovatelů je patrné, že oni propojení vidí. Úspěch Marie Hutten – Czapski dal odborníkům, poradcům i stěžovatelům do ruky potenciální zbraň proti České republice. Zástupkyně bezmála 4 000 českých stěžovatelů JUDr. Klára Veselá Samková úspěšným rozsudkem apelovala nejen u Evropského soudu pro lidská práva, ale i u českých soudů. V současné době řeší evropské i české soudy mnoho stížností, které pocházejí z doby regulace.

Po nastudování případu se přikláním k názoru JUDr. Kláry Veselé Samkové, že rozsudek ESLP pomohl k schválení zákona, který upravil otázku regulovaného nájmu v České republice. Návrhy obdobných zákonů existovaly již před vynesemím rozsudku, avšak návrhy byly staženy ve schvalovacím procesu anebo byly zamítnuty. Několik let trvající doplňování a změny nikam nevedly. Avšak po rozsudku byl zákon velmi rychle přijat. Proto se domnívám, že podobné rozsudky opravdu mohou formovat český právní řád.

10. Závěr

Cílem práce bylo poukázat na vývoj ochrany lidských práv v rámci Evropské unie, analyzovat současný stav a provázanost v souvislosti na právní úpravu České republiky, včetně prosazování lidských práv pomocí soudních rozhodnutí.

V teoretické části byl zmapován vývoj ochrany lidských práv pomocí charakteristiky mezinárodních organizací, dokumentů chránící lidská práva. A zapojení České republiky do vyjmenovaných organizací, včetně signatury základních dokumentů chránící lidská práva. Byl nastíněn princip nadřazenosti mezinárodního práva nad českým právem. Pro praktickou část bylo důležité především nastínění hlavních soudních instancí, které rozhodují o porušení lidských práv a sjednávají nápravu.

Praktická část byla rozdělena na dvě části. První se týkala návrhů a schvalování zákonů v VII. volebním období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. I když se práce zaměřila na lidská práva, musíme si uvědomit, že návrhy českých zákonů musí být v souladu s mezinárodním právem, tedy i s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod či se Základní listinou práv Evropské unie, ve výčtu nesmíme opomenout českou Listinu základních práv a svobod. Proto všechny návrhy zákonů jsou sepisovány, aby chránily lidská práva. Pro zkoumání provázanosti českého a evropského práva se nejprve zhodnotil vliv u všeobecných návrhů zákonů. Návrhy zákonů, které měly přímý odkaz na lidská práva, byly vyhodnoceny v další části.

Z výsledků je patrné, že procesem schvalování prošlo celkem 115 návrhů, z nichž 37 bylo vytvořeno dle požadavků Evropské unie. Podíl takových návrhů tedy činil 32 %. V daném volebním období bylo přijato 88 zákonů, návrhy vytvořené dle Evropské unie, tvořily 40 % přijatých zákonů. Hodnota potvrdila hypotézu, že více než 25 % zákonů přijatých ve sledovaném období bylo navrženo dle požadavků Evropské unie. Procentní vyjádření je vysoké a musíme si uvědomit, že některá nařízení EU platí automaticky a nemusí projít schvalovacím procesem. Situace se v každém volebním období může měnit v závislosti na vývoji nařízení a směrnic Evropské unie. Zapojení EU do českého práva je dle mého názoru velké, ale s touto situací se nedá v současné době nic dělat. Po přistoupení do Evropské unie se ČR k akceptaci a přenosu do českého práva zavázala. Nesplnění by vedlo k podání žaloby na Českou republiku.

Hypotéza, že evropské zákony mají alespoň 80 % šanci na přijetí, také byla potvrzena, v daném období uspělo 95 % návrhů s odkazem na Evropskou unii.

S tímto souvisí i potvrzení třetí hypotézy, že zákony s odkazem na EU mají minimálně o 15 % větší šanci na přijetí než ryze české zákony. Ve sledovaném období rozdíl činil 28 %. Evropské zákony mohou být schvalovány rychleji z obavy žaloby či být lépe zpracované, avšak ke snížení tak velkého rozdílu by mohla pomoci větší preciznost. Ve sledovaném období bylo vzato zpět 24 návrhů a 27 bylo zamítnuto. Při větší preciznosti by prošlo celým schvalovacím procesem více zákonů a méně by jich bylo zamítnuto. K pečlivosti se musí také přidat rychlost. Schvalování ryze českých zákonů trvá opravdu dlouhou dobu a může souviset i s velkou absencí poslanců při projednávání zákonů.

Poslední hypotéza, že zákony s přímým odkazem na lidská práva a na Evropskou unii měly minimálně o 25 % větší úspěšnost při přijetí než české zákony, které se týkaly lidských práv, nebyla potvrzena. Rozdíl činil pouze 8 %. Zde můžeme vidět, že přímý odkaz na oblast lidského práva snižuje rozdíly mezi českými a evropskými návrhy.

Pro účely diplomové práce můžeme výsledky interpretovat – návrhy zákonů navržené dle Evropské unie mají vyšší šanci na přijetí než české zákony, ovšem prvek přímé návaznosti na lidská práva šanci na přijetí zvyšuje i u českých zákonů.

Cíl zjistit provázanost práva při přijímání nových zákonů, byl splněn v předchozí části. V další části praktické práce byly rozebrány vybrané soudní rozsudky z oblasti lidských práv. Při prostudování problematiky a při zapojení do diskusních fór, jsem zjistila, jak lidé vnímají lidská práva. Proto měly vybrané rozsudky charakterizovat dopady soudních rozhodnutí nejen na Českou republiku (české subjekty), ale především poukázat na nový vývojový trend v oblasti lidských práv.

Z pohledu Evropské unie je nejdůležitější Soudní dvůr Evropské unie. Na žádostech o předběžné otázky jsem poukázala na hlavní princip fungování soudu. Proto byly žádosti vybrány nejen od českých soudů, ale i od jiných evropských soudů. Při řešení otázky můžeme sledovat, že se Soudní dvůr chová podobně. U otázek vydal stanovisko, jak evropské právo vysvětlit, další zkoumání ponechal na soudech členských států. Na případech jsem poukázala i na zastaralost českých zákonů. A na nedostatečné vysvětlení mezinárodních rozsudků české veřejnosti. Z českého pohledu nesmíme zapomenout ani na Evropský soud pro lidská práva. I z vybraného soudního případu je patrné, že na rozsudky ESLP se odkazují i české soudy. Především Ústavní soud předkládá svůj právní názor podložený judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Ačkoliv pochopitelně nebylo v mých silách projít veškerou judikaturu, pokusím se poukázat alespoň na hlavní aspekty, které vyplynuly z praktické části. Dopad a doporučená změna na základě jednotlivých rozsudků byla uvedena v praktické části, jako zhodnocení daného soudního rozhodnutí.

Občané si musí uvědomit, že mezinárodní soudy si tvoří vlastní judikaturu, dle které se poté soudí případy, které stojí na obdobném právním základě. Samozřejmě mohou rozsudky i urychlit projednání nové české právní úpravy, ale v této oblasti se nikdy vliv oficiálně (politicky) nepotvrdil.

Vybrané rozsudky uvádějí do souvislosti problematiku rozsudků, které se vztahují k fyzickým osobám a komparativním způsobem ukazují na vývoj nového pojetí práv v oblasti korporací. Na příkladech, které se týkaly společností (Budějovický Budvar, Delta a.s.) jsem především chtěla poukázat na nový vývoj práv. Málokdo si v dnešní době tento přesun uvědomuje, ale obchodní společnosti získávají v oblasti práv stále větší prostor. Na veřejnosti vystupují jako ochránci práv spotřebitelů či zaměstnanců. Na druhé straně však práva vztahují i na sama sebe. Nový vývoj je podstatný i pro budoucí fungování soudů, především ESLP. Přesun do firemní sféry může negativně ovlivnit již přetížené soudy.

Jako hlavní problém vidím nepřizpůsobení se vývoji, a to nejen ve vývoji lidských práv. Jak bylo uvedeno již výše, i společnosti si začínají chránit práva, která vycházejí z dokumentů chránících lidská práva. České zákony jsou také nejasně stanoveny v rámci používání moderních technologií.

Jako paušální řešení bych doporučila, aby odpovědné osoby pověřily své pracovníky zkoumáním judikatury Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva. Díky zkoumání rozsudků a následných dopadů na Českou republiku by se mohl urychlit systém schvalování zákonů, které by byly transparentní dle chápání mezinárodního práva. Doporučila bych vydávat jasná a přesná stanoviska k soudním rozhodnutím, nikoliv pouze stručné tiskové zprávy. Jelikož díky špatné interpretaci v mediích, si čeští občané vysvětlují dopad rozsudku na českou společnost chybně (viz příklad společnosti Delta, a. s.)

Věřím, že má práce bude přínosná i pro laiky, kterým práce osvětlí podstatu provázanosti evropského práva s českým právem, především pak soudní ochranu lidských práv a rozsudky mezinárodních soudů.

11. SUMMARY

The aim of this thesis is the development of the protection of human rights in the European Union, the analysis of the current state and coherence in the context of the legal regulations of the Czech Republic, including the enforcement of human rights in connection with the judgements. The thesis is divided into two main parts.

Firstly, I would like to stress out the necessity of specification of the human rights. The first chapter deals with the description of international organizations in the field of human rights. We cannot follow the development of rights in the European Union without these organizations and their agreements in the field of human rights. There are also explained the agreements in Human Rights, in the judiciary, and the function of human rights defenders. The last chapter of theoretical part presents ethical or unethical aspects of trade.

The practical part of this thesis is divided into two parts, too. The first chapter deals with the influence of the European Union on the draft bills of the Czech Republic. There cannot be ruled out any draft bills for keeping the protection of human. Drafts have to be in accordance with the Charter of Fundamental Rights and Freedoms and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. According to data that has been demonstrated, the laws with European elements have a greater chance of acceptance compared to the Czech ones. Direct impact on fundamental human rights law also increases the probability for the acceptance of laws.

The second part shows/presents the specific judgments of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights. Selected judgments suggest new developments of human rights protection. Also new commercial companies interfere with the field of human rights. There is the increased number of cases ending up at the European Court of Human Rights that come from companies. The Court of Justice of the European Union is particularly important for the accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Freedoms.

International law in the decision practice of the Czech courts is a very broad topic for the thesis to be covered into all details. Selected cases of decision practice made it more practical. The Czech courts ask the Court of Justice of the EU mostly

for comments on the reference of the preliminary ruling. Jurisprudence of international courts is used by the Constitutional Court of the Czech Republic and the Supreme Administrative Court. The courts of the lower instances refer lesser to the case law of the international courts.

To summarize we can say that the European Union affects the Czech legal system very much. The judgments of the international courts can improve the situation of the judiciary and at the same time the new law creation in the Czech Republic.

Keywords:

human rights, the draft bill, the judgment, the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Union

12. Seznam literatury

Blahož, J. (2005). *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha, Česká republika: Aspi.

Čapek, J. (1998). *Právníký slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, Česká republika: Orac.

Čermáková, A. & Střeleček, F. (1995). *Statistika I*. České Budějovice, Česká republika: DT České Budějovice.

EU Annual Report on Human Rights and Democracy in the World in 2013. (2014). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Europol podnikl největší zátah ve své historii. (2014). *Mladá Fronta DNES*, 25(225), 10A.

Evropa v čase změn: trestní politika a trestní právo: doporučení č. R(96) 8 a vysvětlující memorandum a zpráva o odezvě na vývoj v rozsahu a struktuře kriminality v Evropě v čase změn: Rada Evropy. (2000). Praha, Česká republika: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Hrubý, R., Krásnická, M. (2012). *Introduction to the EU law: Úvod do práva EU*. Praha, Česká republika: Alfa.

Hubálková, E. (2003). *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha, Česká republika: Linde Praha - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka.

Hulíková, T. (2007). Obchod s lidmi a nucená práce v mezinárodním kontextu. In P.

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům: přijatá v rámci doporučení CM/Rec(2010)7 Výboru ministrů. (2012). Brno, Česká republika: Masarykova univerzita.

Köhlerová, T., Moudrý, M. (2012). *Občanský a společenskovední základ*. Kralice na Hané, Česká republika: Computer Media.

Komárková, B. (1990). *Původ a význam lidských práv*. Praha, Česká republika: Státní pedagogické nakladatelství.

Landman, T. (2006). *Studying Human Rights*. New York, USA: Routledge.

Pavlíček, V. (1993). Poznámky k úpravě občanských práv a k osudu Československa. *Právník*, 3, 229-237.

Perry, M. J. (2000). *The Idea of Human Rights four inquiries*. New York, USA: Oxford University Press.

Přístup k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise: průvodce pro uživatele. (2004). Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství.

Sousedík, S. (2010). *Svoboda a lidská práva*. Praha, Česká republika: Vyšehrad.

Spravedlnost, občanství, základní práva: budování evropského prostoru práva. (2014). Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie.

Šišková, N. (2003). *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. Praha, Česká republika: Aspi.

Špondrová (Ed.), *Obchodování s lidmi, problematika nucené práce: sborník z konference pořádané Ligou lidských práv a Radou Evropy 15.12.2006 v Brně.* (pp. 83-88). Brno, Česká republika: Artron 2005

Výborný, Š. (2013). *Nenávistný internet versus právo*. Praha, Česká republika: Wolters Kluwer Česká republika

Zoubek, V., Gerloch, A., & Hřebejk, J. (2002). *Ústavní systém České republiky, základy českého ústavního práva*. Praha, Česká republika: Prospektrum.

Elektronické zdroje

Budvar vyhrál spor o značku Budweiser na klíčovém trhu v Británii. (2012). *iDNES.cz*. Dostupné z http://ekonomika.idnes.cz/budvar-vyhral-spor-o-znacku-budweiser-v-britani-i-f68-/eko-zahranicni.aspx?c=A120704_164314_eko-zahranicni_neh

Budvar ve světě. (2014). *Budějovický budvar*. Dostupné z <http://www.budejovickybudvar.cz/o-spolecnosti/obchod/budvar-ve-svete.html>

Co je fair trade. (2014). *Fairtrade Česko a Slovensko*. Dostupné z <http://www.fairtrade-cesko.cz/>

Hechtová, A. (2014). Velké a nepříjemné překvapení pro ČR. *Parlamentní listy*. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Svetovy-zebricek-otroctvi-a-vykoristovani-Velke-a-neprijemne-prekvapeni-pro-Ceskou-republiku-317360>

Hruza války v Kosovu je zpět: Kšeftovalo se s lidskými orgány?. (2014). *EuroZprávy.cz*. Dostupné z <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/98863-hruza-valky-v-kosovu-je-zpet-kseftovalo-se-s-lidskymi-organy/>

Lidskoprávní organizace v České republice. *Centrum lidská práva.cz*. Dostupné z <http://www.centrumlidskaprava.cz/vyzkum/lidskopravniorganizace-v-cr/lidskopravni-organizace-v-ceske-republice>

Obchod s lidmi - Popis situace v obchodu s lidmi. (2014). *Ministerstvo vnitra ČR*. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-popis-situace-v-obchodu-s-lidmi-979350.aspx>

Orholz, P. (2013). Budvar definitivně uhájil svou značku v Británii. *Novinky.cz*. Dostupné z <http://www.novinky.cz/ekonomika/290297-budvar-definitivne-uhajil-svou-znacku-v-britanii.html>

Principy Fair Trade. *Fairtrade.cz*. Dostupné z <http://www.fairtrade.cz/>

Problémy ve školách začne od září řešit školský ombudsman. (2014). *Aktuálně.cz*. Dostupné z <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/problemy-ve-skolach-zacne-od-zariresitskolskyombudsman/r~6eabc2522c4b11e48a2a0025900fea04/>

Rada vlády pro lidská práva. *Vláda.cz*. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/rlp-uvod-17537/>

Samec, P. (2011). Budějovický Budvar vítá dnešní rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. *Budějovický Budvar*. Dostupné z <http://budweiser-budvar.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/2011/budweiser-soud-eu.html>

Samec, P. (2014). Budějovický Budvar vyhrál soudní spor v Portugalsku. *Budějovický Budvar*. Dostupné z <http://www.budejovickybudvar.cz/media/archiv-tiskovych-zprav/2014/soud-portugalsko-cs.html>

Sněmovní tisky. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/sntisk.sqw>

Surmanová, K. (2014). Česko poprvé obsadí post generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie. *Hospodářské noviny*. Dostupné z <http://domaci.ihned.cz/c1-62300270-cesko-poprve-obsadi-post-evropskeho-superpravnik>

Tiskové prohlášení k rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Delta Pekárny a. s. proti České republice. (2014). *Ministerstvo spravedlnosti ČR*. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=338398>

Vácha, V. (2014). Budvar uspěl proti Anheuser-Busch v Portugalsku. *Novinky.cz*. Dostupné z <http://www.novinky.cz/ekonomika/340569-budvar-uspel-proti-anheuser-busch-v-portugalsku.html>

Válová, I. (2015). Nejvyšší správní soud: Občana nelze pokutovat za nejasné právo a právní nejistotu. *Česká justice*. Dostupné z <http://www.ceska-justice.cz/2015/02/nejvyssi-spravni-soud-obcana-nelze-pokutovat-za-nejasne-pravo-a-pravni-nejistotu/>

Vysoká komisařka OSN pro lidská práva vytkla Radě bezpečnosti nezodpovědnost. (2014). Dostupné z <http://www.zesveta.cz/?p=21005go>

Zuntich, Z. (2005). Budweiser chce lidská práva. *Ihned.cz*. Dostupné z <http://mam.ihned.cz/c1-15496950-budweiser-chce-lidska-prava>

Legislativa a judikatura

Amsterodamská smlouva

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights)

Charta Organizace spojených národů

Charta základních práv Evropské unie

Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o EU a smlouvu o založení ES

Listina základních práv Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006, ze dne 20. prosince 2006, o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin

Nařízení Rady (ES) č. 207/2009, ze dne 26. února 2009, o ochranné známce Společenství

Niceská smlouva

Posudek Soudního dvora 2/13 ze dne 18. prosince 2014

Protokol 15 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Rozhodnutí Senátu ESLP ze dne 11. října 2005 ve věci Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku, stížnost č. 73049/01

Rozhodnutí Senátu ESLP ze dne 22. února 2005 ve věci Hutten- Czapska proti Polsku, stížnost č. 35014/97

Rozhodnutí Velkého senátu ESLP ze dne 11. ledna 2007 ve věci Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku, stížnost č. 73049/01

Rozsudek (smírné ujednání) Velkého senátu ESLP ze dne 28. dubna 2008 ve věci Hutten- Czapska proti Polsku, stížnost č. 35014/97

Rozsudek ESLP ze dne 2. října 2014 ve věci Delta Pekárny a. s. proti České republice, stížnost č. 97/11

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. dubna 2012 ve věci František Ryneš proti Úřadu pro ochranu osobních údajů

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. února 2015 ve věci František Ryneš proti Úřadu pro ochranu osobních údajů

Rozsudek Soudního dvora C-482/09 ze dne 22. září 2011 ve věci Budějovický Budvar, n. p. proti Anheuser-Busch, Inc.

Rozsudek Soudního dvora T-191/07 ze dne 25. března 2009 ve věci Anheuser-Busch, Inc proti OHIM

Rozsudek Soudního dvora C-212/13 ze dne 11. prosince 2014 ve věci František Ryneš proti Úřadu pro ochranu osobních údajů

Rozsudek Soudního dvora C-214/09 P ze dne 29. července 2010 ve věci Anheuser-Busch, Inc. proti OHIM

Rozsudek Soudního dvora C-216/01 ze dne 18. listopadu 2003 ve věci Budějovický Budvar

Rozsudek Soudního dvora C-245/02 ze dne 16. listopadu 2004 ve věci Anheuser-Busch, Inc. proti Budějovickému Budvaru, n.p.

Rozsudek Soudního dvora T-225/06 ze dne 16. prosince 2008 ve věci Budějovický Budvar proti OHIM

Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 19. června 2006 ve věci Hutten-Czapska proti Polsku (stížnost č. 35014/97).

Římská smlouva

Směrnice Rady (ES) č. 89/104, ze dne 21. prosince 1988, o ochranných známkách

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o založení Evropského společenství

Smlouva o zřízení společné Rady a společné komise Evropských společenství

Stanovisko generálního advokáta ze dne 10. července 2014 ve věci František Ryneš proti Úřadu pro ochranu osobních údajů

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Všeobecná deklarace lidských práv

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv

Seznam tabulek a použitých zkratk

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozbor všeobecných zákonů.....	35
Tabulka 2: Rozbor lidsko-právních zákonů.....	38

Seznam použitých zkratk

ABI	Anheuser-Busch Inc.
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
OHIM	Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu
OSN	Organizace spojených národů
SEU	Smlouva o Evropské unii
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
ÚOHS	Úřad na ochranu hospodářské soutěže
ÚOOÚ	Úřad na ochranu osobních údajů